

Συνεργαζόμαστε για μία **πράσινη, ανταγωνιστική** και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη

ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Αρ. Έργου: 2017-1-285

Το έργο NESET χρηματοδοτείται με 1 124 551 € από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία μέσω των Χορηγιών του ΕΟΧ και της Νορβηγίας. Ο στόχος του έργου είναι η υποστήριξη σε μία ευρεία διακρατική βάση της βιώσιμης ενσωμάτωσης των νέων στην αγορά εργασίας του τουρισμού, μέσω της δημιουργίας ευνοϊκών συνθηκών απασχόλησης και επιχειρηματικότητας σε διάφορες μορφές τουρισμού.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το έργο «NESET – NEETs’ Empowerment for Sustainable Employment in the Tourism sector» είναι διάρκειας 3 ετών, χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία μέσω των Χορηγιών του ΕΟΧ και της Νορβηγίας για την Νεανική Απασχόληση. Στοχεύει στην υποστήριξη της ενσωμάτωσης των νέων στην αγορά εργασίας του Τουρισμού στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες, δημιουργώντας για τους NEETs συνθήκες απασχόλησης και επιχειρηματικότητας σε διάφορες μορφές τουρισμού, συμπεριλαμβάνοντας τον εναλλακτικό τουρισμό.

Το αρχικό στάδιο της υλοποίησης του έργου NESET αφορά τη διεξοδική διερεύνηση των υφιστάμενων ευκαιριών και προκλήσεων σχετικά με την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη, που αντιμετωπίζουν οι νέοι στην αγορά εργασίας του τουρισμού. Αυτή η έρευνα, σε συνδυασμό με τις έρευνες ανάλυσης των ελλειμματικών δεξιοτήτων, που θα υλοποιηθούν ως επόμενο βήμα στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας WP3 «Ανάλυση των ελλειμματικών δεξιοτήτων», θα εξυπηρετήσει τον σκοπό της κάλυψης του κενού στη συστηματική χαρτογράφηση των αναγκών κατάρτισης των νέων που σχετίζονται με τον τουρισμό στις συμμετέχουσες στο έργο NESET χώρες.

Η παρούσα Συνθετική Έκθεση παρουσιάζει μια επισκόπηση των προκλήσεων που σχετίζονται με τις ελλείψεις σε ικανότητες και δεξιότητες, που αντιμετωπίζουν οι νέοι στην τουριστική βιομηχανία στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες και περιγράφει την ανάγκη στοχευμένης υποστήριξης για την ενδυνάμωση των νέων και την κοινωνική τους ένταξη τους στον κλάδο του Τουρισμού. Επιπλέον, η έκθεση συγκεντρώνει συγκεκριμένες τιμές δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς (όπως ορίζονται στην πρόταση του έργου) σε διακρατικό επίπεδο, που χρησιμεύουν για την επιβεβαίωση των στόχων του NESET, ώστε στην συνέχεια να πραγματοποιούνται αξιόπιστες εκτιμήσεις σχετικά με την πρόοδο του έργου και τα αντίστοιχα αποτελέσματα.

Η Συνθετική Έκθεση ακολουθεί τη γενική δομή, όπως προτάθηκε από τον Υπεύθυνο Εταίρο του Πακέτου Εργασίας 3 – Tora Consult (Εταίρος 9), προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύγκριση της πληροφορίας και των αποτελεσμάτων των σχετικών εκθέσεων από τις διάφορες χώρες που συμμετέχουν στο NESET και περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια:

- Κεφάλαιο 1: Ελλείψεις σε δεξιότητες, που αντιμετωπίζουν οι νέοι στην τουριστική βιομηχανία στις χώρες που συμμετέχουν στο NESET - προκλήσεις και προοπτικές
- Κεφάλαιο 2: Υφιστάμενη υποστήριξη για την ένταξη των νέων στην τουριστική βιομηχανία στις χώρες που συμμετέχουν στο NESET.

Η ομάδα της Tora Consult αναγνωρίζει την αρμονική συνεργασία όλων των συμμετεχόντων εταίρων, η οποία συνέβαλε στην υλοποίηση της παρούσας έκθεσης.

Tora Consult Ltd.

Νοέμβριος 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	5
1. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΟ NESET	9
1.1. ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΓΕΝΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ.....	11
1.2. Η ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΧΩΡΕΣ - ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	18
2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΧΩΡΕΣ	27
2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΣΤΙΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΧΩΡΕΣ.....	28
2.2. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΧΩΡΕΣ - ΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ	42
ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	46

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Οι νέοι αντιπροσωπεύουν μια σημαντική πηγή δεξιοτήτων, δημιουργικότητας και δυναμισμού και, επομένως, μια καλύτερη αξιοποίηση αυτών θα μπορούσε να βοηθήσει την οικονομία της Ευρώπης να αναπτυχθεί και να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική. Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας των νέων αυξήθηκε σταθερά κατά την περίοδο 2008-2013, αποτελώντας μία βασική πηγή ανησυχίας για την ΕΕ. Ακολούθησαν συνεχόμενα έτη πτώσης των ποσοστών ανεργίας των νέων. Όσον αφορά την ανάλυση της κατάστασης στην αγορά εργασίας των νέων και τη μετάβασή τους από την εκπαίδευση στην απασχόληση, οι νέοι μπορούν να χωριστούν σε τέσσερις ευρείες κατηγορίες: α) νέοι αποκλειστικά στην εκπαίδευση β) νέοι τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην απασχόληση γ) νέοι αποκλειστικά στην απασχόληση και δ) νέοι εκτός απασχόλησης εκπαίδευσης ή κατάρτισης (NEETs).

Μεταξύ των συμμετεχουσών στο NESET χώρες, το ποσοστό των NEET στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών το 2018 ήταν το υψηλότερο στην Ιταλία και την Ελλάδα με συγκρίσιμες τιμές 30,9% και 29,5% αντίστοιχα. Για την ίδια χρονιά, η Βουλγαρία, Κροατία και Ρουμανία είχαν επίσης σχετικά υψηλά ποσοστά των NEET για την ηλικία των 25-29 ετών με περίπου το ένα πέμπτο του υπο-πληθυσμού σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα. Και ενώ η Κύπρος παρουσίαζε ποσοστό των NEET ίσο με τον μέσο όρο της Ε.Ε. - 28, η Πορτογαλία ήταν η μόνη συμμετέχουσα χώρα με ποσοστό (12,1%) των NEET 25-29 ετών να κυμαίνεται κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όσον αφορά την ανάπτυξη της αγοράς εργασίας του τουριστικού κλάδου και την παρουσία των νέων σε αυτόν, παρόμοιες τάσεις παρατηρούνται στις χώρες στο NESET χώρες, όπως λ.χ. ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό και αναντιστοιχίες δεξιοτήτων καθώς και απροθυμία των νέων να ακολουθήσουν καριέρα στον τουρισμό λόγω του εποχιακού χαρακτήρα της απασχόλησης στο συγκεκριμένο κλάδο. Οι συμμετέχουσες χώρες στο έργο NESET αντιμετωπίζουν γενικά αυξανόμενη ζήτηση για ορισμένα, «βασικά» τουριστικά επαγγέλματα (π.χ. σερβιτόροι, προσωπικό στη ρεσεψιόν, μάγειρες, καμαριέρες και υπάλληλοι μπαρ) λόγω, μεταξύ άλλων, των επενδύσεων στον τουριστικό κλάδο και του ηγετικού ρόλου του τουρισμού στις εθνικές οικονομίες.

Ορισμένες προκλήσεις μπορούν να εντοπιστούν στις χώρες που συμμετέχουν στο NESET, που σχετίζονται με την ευαλωτότητα των νέων στον τουριστικό κλάδο, όπως για

παράδειγμα, οι χαμηλοί μισθοί στον συγκεκριμένο τομέα, οι συχνές αντικαταστάσεις του προσωπικού, οι περιορισμένες ευκαιρίες σταδιοδρομίας, η επικράτηση εποχιακών συμβάσεων ορισμένου χρόνου / η εργασία μερικής απασχόλησης, η -σε ορισμένες περιπτώσεις - αδήλωτη εργασία στον συγκεκριμένο κλάδο κ.λπ. Άλλοι σχετικοί παράγοντες περιλαμβάνουν την έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης, προσόντων και ικανοτήτων (π.χ. Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών - ΤΠΕ, γλωσσικές και επικοινωνιακές δεξιότητες), απουσία σχετικής ή οποιασδήποτε εργασιακής εμπειρίας, ανεπαρκής επένδυση κάποιων εταιρειών στην κατάρτιση του προσωπικού τους και περιορισμένο ενδιαφέρον των νέων για σχετική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Ένας αριθμός μέτρων στήριξης για την αντιμετώπιση της μειονεκτικής θέσης των νέων στον τομέα του τουρισμού υπάρχει στις συμμετέχουσες χώρες. Έτσι, τα θέματα που σχετίζονται με την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας του τουρισμού καλύπτονται συνήθως, τουλάχιστον εν μέρει, από αντίστοιχες εθνικές στρατηγικές για την ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου. Αν και δεν περιορίζεται στον τουρισμό, η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία Εγγύηση για τη Νεολαία 2014-2020 είναι ένα άλλο μέσο, που αφορά στην ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας στις χώρες που συμμετέχουν στο NESET.

Πρωτοβουλίες στα πεδία του επαγγελματικού προσανατολισμού και της τοποθέτησης στην εργασία, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, της διττής εκπαίδευσης και της μαθητείας, της δια βίου μάθησης, της υλοποίησης ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, της αντιστοίχισης ικανοτήτων, της πιστοποίησης δεξιοτήτων, της παροχής ευκαιριών χρηματοδότησης, της ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στον τουρισμό και της παραγωγής αξιόπιστων στατιστικών για τους NEETs, συγκαταλέγονται μεταξύ των μέτρων που εφαρμόζονται στις διάφορες χώρες.

Τέλος, στην Έκθεση παρουσιάζονται οι τιμές δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς σε διακρατικό επίπεδο, οι οποίες επιβεβαιώνουν τους στόχους του NESET και στη συνέχεια θα αξιοποιηθούν σε αξιόπιστες εκτιμήσεις σχετικά με την πρόοδο του έργου και τα αντίστοιχα επιτεύγματα. Οι τιμές δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς υπολογίζονται με βάση τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο των εθνικών εκθέσεων «Οι Νέοι στον Τουρισμό - Υφιστάμενη κατάσταση και προκλήσεις», οι οποίες υλοποιήθηκαν από τους εταίρους του NESET. Ένας αριθμός προσαρμογών

πραγματοποιήθηκε βάσει των διαθέσιμων στοιχείων από τις επίσημες στατιστικές βάσεις δεδομένων (π.χ. Eurostat), έτσι ώστε οι αριθμοί που παρέχονται να είναι συνεπείς όσον αφορά τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εξαγωγή τους σε εθνικό επίπεδο. Όσον αφορά το επίπεδο των τιμών δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς, όπως παρουσιάζεται στην τελευταία ενότητα της Έκθεσης, μπορεί να συναχθεί ότι, εάν επιτευχθούν, οι στόχοι που τέθηκαν από το έργο NESET έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν σημαντικά στη βελτίωση της θέσης των νέων στην αγορά εργασίας (συμπεριλαμβανομένης αυτής του τουριστικού τομέα) στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Τουρισμός θεωρείται μία ευκαιρία για ένταξη στην αγορά εργασίας μειονεκτούντων ομάδων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι νέοι, καθώς παρέχει μια σειρά από ευέλικτες επιλογές. Ταυτόχρονα, οι νέοι τείνουν να υπερεκπροσωπούνται δυσανάλογα στον τομέα του τουρισμού σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες, και σε συνδυασμό με τον εποχιακό χαρακτήρα του μαζικού τουρισμού, καταλήγουν σε μια δυσμενή κατάσταση, αναφορικά με τις προσπάθειές τους για βιώσιμη απασχόληση και κοινωνική ενσωμάτωση.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η παρούσα συνθετική έκθεση παρέχει μια επισκόπηση της κατάστασης και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι νέοι στον τουριστικό κλάδο στις συμμετέχουσες χώρες, ήτοι Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία και Ρουμανία και οι οποίες σχετίζονται με αναντιστοιχίες υφιστάμενων δεξιοτήτων και ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό. Η έκθεση υπογραμμίζει επιπλέον την ανάγκη στοχοθετημένης υποστήριξης για την ενδυνάμωση των νέων και την κοινωνική τους ένταξη στον τουριστικό κλάδο και συλλέγει τιμές δεικτών αποτελεσμάτων έτους βάσης σε διεθνές επίπεδο. Διάφορες εθνικές και διεθνείς πηγές πληροφόρησης έχουν χρησιμοποιηθεί για την επεξεργασία της Έκθεσης, όπως στρατηγικά έγγραφα και σχέδια για την εφαρμογή τους, ανάλυση της αγοράς εργασίας και του τουρισμού, στατιστικές πληροφορίες κλπ. Η δομή της έκθεσης περιλαμβάνει δύο κεφάλαια, τα οποία αναφέρονται αντίστοιχα στις ελλείψεις δεξιοτήτων, που αντιμετωπίζουν οι νέοι στην τουριστική βιομηχανία στις συμμετέχουσες χώρες και στην υπάρχουσα υποστήριξη για την ένταξη των νέων στον τουριστικό κλάδο.

1. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΟ NESET

Βασικά ευρήματα του κεφαλαίου 1:

- Οι νέοι αντιπροσωπεύουν μια σημαντική πηγή δεξιοτήτων, δημιουργικότητας και δυναμισμού και μια καλύτερη αξιοποίηση αυτών θα μπορούσε να βοηθήσει την οικονομία της Ευρώπης να αναπτυχθεί και να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική. Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας των νέων αυξήθηκε σταθερά κατά την περίοδο 2008-2013, προκαλώντας όμως μεγάλη ανησυχία στην Ε.Ε. Ακολούθησαν αρκετά συνεχόμενα χρόνια συνεχούς πτώσης των ποσοστών ανεργίας των νέων.
- Λαμβάνοντας υπόψη τόσο την απασχόληση όσο και την εκπαίδευση (τυπική και άτυπη), οι νέοι μπορούν να χωριστούν σε τέσσερις ευρείες κατηγορίες: α) νέοι αποκλειστικά στην εκπαίδευση, β) νέοι τόσο στην εκπαίδευση όσο και την απασχόληση, γ) νέοι αποκλειστικά στην απασχόληση και δ) νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης.
- Μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών, το ποσοστό των NEET στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών το 2018 ήταν το υψηλότερο στην Ιταλία και την Ελλάδα με συγκρίσιμες τιμές 30,9% και 29,5% αντίστοιχα. Για την ίδια χρονιά, η Βουλγαρία, η Κροατία και η Ρουμανία είχαν επίσης σχετικά υψηλά ποσοστά των NEET για την ηλικία των 25-29 ετών, αποτελώντας αυτοί περίπου το ένα πέμπτο του υποπληθυσμού σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα. Και ενώ η Κύπρος παρέμεινε με ποσοστό των NEET ίσο με τον μέσο όρο Ε.Ε. - 28, η Πορτογαλία ήταν η μόνη συμμετέχουσα χώρα με ποσοστό των NEET 25-29 ετών (12,1%) να είναι κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων στις συμμετέχουσες χώρες μπορεί να εξηγήσει, σε κάποιο βαθμό, τις διαφορές που παρατηρούνται κατά την ανάλυση της μετάβασης από την εκπαίδευση στις αγορές εργασίας, ενώ μερικές από αυτές τις διαφορές μπορεί να συνδέονται με τη μέση διάρκεια των σπουδών.
- Όσον αφορά την ανάπτυξη της αγοράς εργασίας του τουριστικού κλάδου και την παρουσία των νέων σε αυτόν, παρόμοιες τάσεις παρατηρούνται στις χώρες που συμμετέχουν στο NESET, όπως ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων,

απροθυμία των νέων να ακολουθήσουν καριέρα στον τουρισμό λόγω του εποχιακού χαρακτήρα της απασχόλησης στον συγκεκριμένο κλάδο.

- Οι χώρες που συμμετέχουν στο NESET αντιμετωπίζουν γενικά αυξανόμενη ζήτηση για συγκεκριμένα «βασικά» τουριστικά επαγγέλματα (π.χ. σερβιτόροι, υπάλληλοι ρεσεψιόν, μάγειρες, καμαριέρες και υπάλληλοι μπαρ) εξαιτίας, μεταξύ άλλων, των επενδύσεων στον τουριστικό κλάδο και του ηγετικού ρόλου του τουρισμού στις εθνικές οικονομίες.
- Ορισμένες προκλήσεις μπορούν να εντοπιστούν στις χώρες που συμμετέχουν στο NESET που σχετίζονται με την ευαλωτότητα των νέων στον τουριστικό κλάδο, όπως οι χαμηλές αμοιβές, οι συχνές αντικαταστάσεις προσωπικού, οι περιορισμένες ευκαιρίες σταδιοδρομίας, η επικράτηση εποχιακών συμβάσεων ορισμένου χρόνου / εργασία μερικής απασχόλησης, η - σε ορισμένες περιπτώσεις- αδήλωτη εργασία στον τομέα κ.λπ.
- Άλλοι σχετικοί παράγοντες περιλαμβάνουν την έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης, προσόντων και δεξιοτήτων (π.χ. ΤΠΕ, επικοινωνιακές και γλωσσικές δεξιότητες), την απουσία σχετικής ή οιασδήποτε εργασιακής εμπειρίας, τις ανεπαρκείς επενδύσεις εκ μέρους εταιρειών για την κατάρτιση του προσωπικού τους, το περιορισμένο ενδιαφέρον των νέων για σχετική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, κλπ.

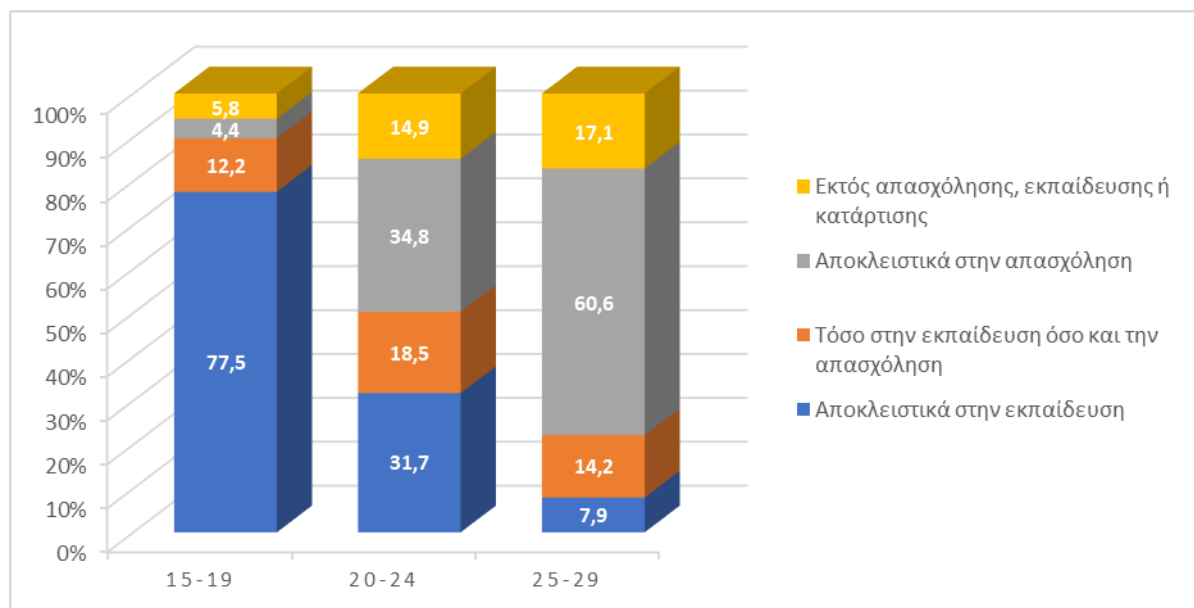
1.1. Οι νέοι στην αγορά εργασίας - γενικές τάσεις και ιδιαιτερότητες της τουριστικής βιομηχανίας

Οι νέοι αντιπροσωπεύουν μια σημαντική πηγή δεξιοτήτων, δημιουργικότητας και δυναμισμού και μια καλύτερη αξιοποίηση αυτών θα μπορούσε να βοηθήσει την οικονομία της Ευρώπης να αναπτυχθεί και να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική. Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας των νέων αυξήθηκε σταθερά κατά την περίοδο 2008-2013, συνιστώντας μία σημαντική πηγή ανησυχίας στην Ε.Ε. Ακολούθησαν αρκετά συνεχόμενα έτη συνεχούς πτώσης των ποσοστών ανεργίας των νέων. Λαμβάνοντας υπόψη τόσο την απασχόληση όσο και την εκπαίδευση (τυπική και άτυπη), οι νέοι μπορούν να χωριστούν σε τέσσερις ευρείες κατηγορίες:

- ❖ αποκλειστικά στην εκπαίδευση
- ❖ τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην απασχόληση
- ❖ αποκλειστικά στην απασχόληση και
- ❖ ούτε στην απασχόληση την εκπαίδευση ή την κατάρτιση

Το διάγραμμα 1 δείχνει ότι αυτά τα πρότυπα εκπαίδευσης και απασχόλησης διέφεραν σημαντικά σε ολόκληρη την ΕΕ-28 ανάλογα με την ηλικία των νέων. Το 2018 περισσότερα από τα τρία τέταρτα (77,5%) των νέων ηλικίας 15-19 ετών παρέμειναν αποκλειστικά στο εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ ένα επιπλέον 12,2% συνδύαζε την εκπαίδευσή τους με την απασχόληση. Σε γενικές γραμμές παρόμοια ποσοστά νέων ηλικίας 20-24 ετών ήταν αποκλειστικά στην απασχόληση (31,7%) ή αποκλειστικά στην εκπαίδευση (34,8%), ενώ σχεδόν το ένα πέμπτο (18,5%) αυτού του υπο-πληθυσμού συνδύαζε την εκπαίδευση και την απασχόληση και ένα ελαφρώς χαμηλότερο μερίδιο (14,9%) δεν ήταν ούτε στην απασχόληση, την εκπαίδευση ή την κατάρτιση (NEETs). Κατά την ηλικία 25-29 ετών, είναι πολύ πιο συνηθισμένο οι νέοι να έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους και να έχουν ενταχθεί στην αγορά εργασίας: το 2018, η πλειοψηφία (60,6%) αυτού του υπο-πληθυσμού ήταν αποκλειστικά στην απασχόληση. Ωστόσο, περίπου το ένα έκτο (17,1%) των νέων ηλικίας 25-29 ετών ήταν NEET, ενώ το 14,2% αυτής της ηλικιακής ομάδας συνδύαζε ευκαιρίες εκπαίδευσης και απασχόλησης και το 7,9% παρέμενε αποκλειστικά στο εκπαιδευτικό σύστημα.

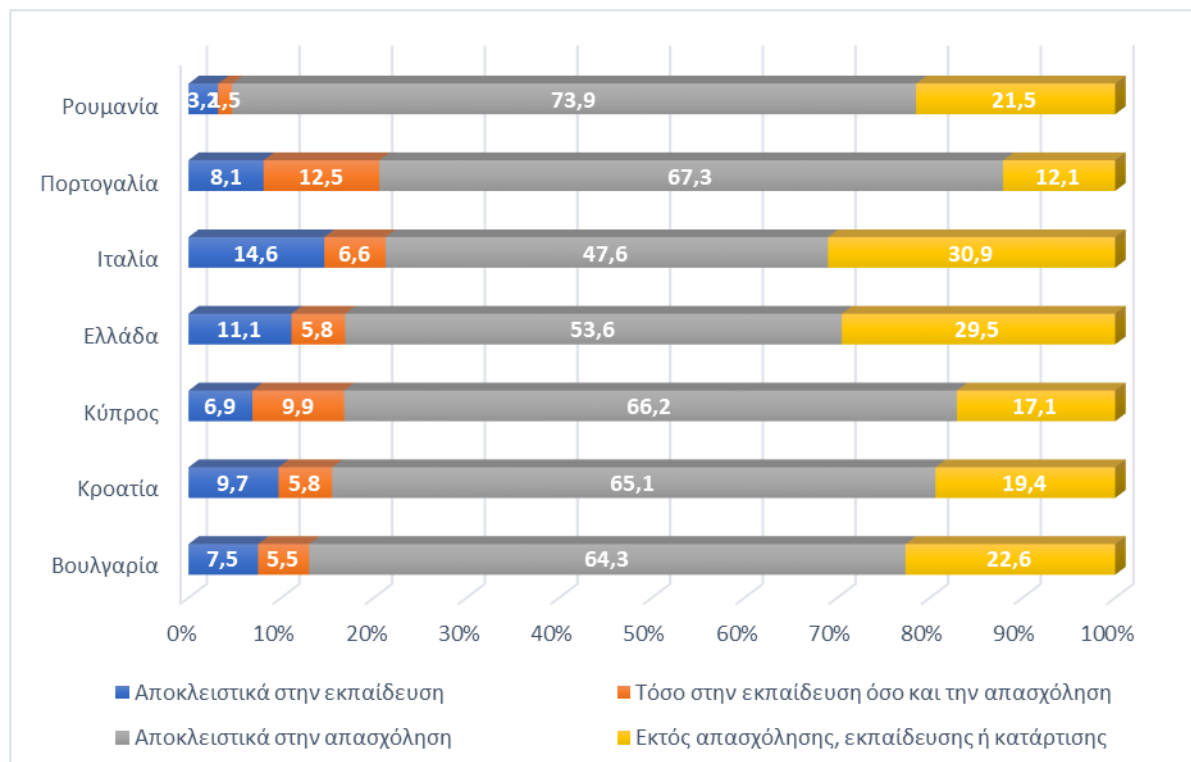
Διάγραμμα 1. Νέοι, κατά κατάσταση εκπαίδευσης και απασχόλησης, ΕΕ-28, 2018 (%)

Πηγή : Eurostat

Εάν ρίξουμε μια πιο προσεκτική ματιά στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών στις συμμετέχουσες χώρες, διαπιστώνουμε μια πολύ πιο διαφοροποιημένη εικόνα σε σύγκριση με την κατάσταση στην ΕΕ-28 στο σύνολό της (Διάγραμμα 2). Ενώ για αυτήν την ηλικιακή ομάδα, το κυρίαρχο μέρος του υπο-πληθυσμού ήταν αποκλειστικά στην απασχόληση (κυμαινόταν από 47,6% στην Ιταλία έως 73,9% στη Ρουμανία το 2018), το ποσοστό αυτών που συνδύαζαν την απασχόληση με τις σπουδές ήταν αρκετά χαμηλό συνολικά (μεταξύ 1,5% και 12,5%). Από την άλλη πλευρά, οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά των νέων ηλικίας 25-29 ετών που ήταν αποκλειστικά στην εκπαίδευση το 2018 ήταν η Ιταλία (14,6%) και η Ελλάδα (11,1%), το δε χαμηλότερο ποσοστό ήταν αυτό της Ρουμανίας (3,2%). Όσον αφορά τους NEET, το ποσοστό τους ήταν το υψηλότερο στην Ιταλία και την Ελλάδα με συγκρίσιμες τιμές 30,9% και 29,5% αντίστοιχα. Το 2018 η Βουλγαρία, η Κροατία και η Ρουμανία είχαν επίσης σχετικά υψηλά ποσοστά NEET για την ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών με περίπου το ένα πέμπτο του υπο-πληθυσμού σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα. Και ενώ η Κύπρος παρουσίαζε ποσοστό NEET ίσο με τον μέσο όρο της Ε.Ε.-28, η Πορτογαλία ήταν η μόνη συμμετέχουσα χώρα με ποσοστό NEET (12,1%) κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διάγραμμα 2. Νέοι ηλικίας 25-29 ετών κατά κατάσταση εκπαίδευσης και απασχόλησης, συμμετέχουσες στο NESET χώρες, 2018 (%)

Πηγή: Eurostat

Η οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων στις συμμετέχουσες στο NESET χώρες μπορεί να εξηγήσει, σε κάποιο βαθμό, τις διαφορές που παρατηρούνται κατά την ανάλυση της μετάβασης από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας. Ορισμένες από αυτές τις διαφορές μπορεί να συνδέονται με τη μέση διάρκεια των σπουδών: ένα πτυχίο μπορεί κατ' εξαίρεση να έχει διάρκεια δύο έτη, αλλά συχνότερα έχει διάρκεια τριών ή τεσσάρων ετών, ενώ ορισμένα πτυχία μεταπτυχιακού επιπέδου μπορεί να διαρκέσουν ένα ή δύο έτη. Για παράδειγμα στην Ιατρική ή Αρχιτεκτονική, οι σπουδές διαρκούν συνήθως πολύ περισσότερο από τον συνηθισμένο χρόνο για την απόκτηση πτυχίου. Ορισμένα μαθήματα περιλαμβάνουν πρακτική άσκηση ή σπουδές στο εξωτερικό. Αυτές οι διαφορές στη διάρκεια των μαθημάτων επηρεάζουν το ποσοστό των μαθητών στην εκπαίδευση, είτε αποκλειστικά είτε σε συνδυασμό με απασχόληση.

Όσον αφορά την ανάπτυξη της αγοράς εργασίας του τουριστικού κλάδου και την κατάσταση των νέων σε αυτήν, παρόμοιες τάσεις παρατηρούνται και στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες. Πιο συγκεκριμένα, στη **Βουλγαρία**, μαζί με τα χαμηλά επίπεδα

απασχόλησης και οικονομικής δραστηριότητας μεταξύ των νέων, η οικονομία και ο τουριστικός κλάδος ιδιαιτέρως αντιμετωπίζουν ένα συνεχές έλλειμμα εργατικού δυναμικού. Εκθέσεις δείχνουν ότι χιλιάδες θέσεις εργασίας παραμένουν κενές στην ακτή της Μαύρης Θάλασσας σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και εστιατόρια. Οι περισσότερες κενές θέσεις έχουν καταγραφεί σε προσωπικό καθαριότητας ξενοδοχείων, σερβιτόρους, σεφ, υπαλλήλους μπαρ, συμβούλους πωλήσεων, υγιεινολόγους, υπαλλήλους στη διοίκηση ξενοδοχειακών μονάδων, βοηθοί σεφ, κλπ. Καθώς οι νέοι υψηλών δεξιοτήτων προτιμούν να εργάζονται σε θέρετρα σε άλλες χώρες όπου οι αμοιβές τους είναι υψηλότερες, οι ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό στην ακτή της Μαύρης Θάλασσας παρουσιάζεται σαν ένα επαναλαμβανόμενο πρόβλημα. Εκθέσεις από το 2018 έδειξαν ότι μεγάλος αριθμός υπηκόων τρίτων χωρών μεταφέρθηκαν για να εργαστούν σε παραθαλάσσια θέρετρα της Βουλγαρίας αυτό το καλοκαίρι, κυρίως από τη Μολδαβία και την Ουκρανία.

Σύμφωνα με το Skills Panorama, υπάρχουν ενδείξεις ότι ο τουριστικός τομέας στην **Κροατία** (που αφορά ιδίως την παράκτια περιοχή) αντιμετωπίζει αυξανόμενα προβλήματα εξεύρεσης εργατικού δυναμικού με τη ζήτηση να είναι μεγαλύτερη για μάγειρες, υπαλλήλους σε μπαρ, σερβιτόρους, υπάλληλους σε ρεσεψιόν ξενοδοχείων, υπαλλήλους καθαριότητας, βοηθούς στην κουζίνα και άλλο υποστηρικτικό προσωπικό. Λόγω της εποχικής εργασίας και των περιορισμένων δυνατοτήτων απασχόλησης εκτός της έντονης τουριστικής περιόδου, οι νέοι δεν είναι πρόθυμοι να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με αυτά τα επαγγέλματα. Σύμφωνα με την Εθνική Ένωση Εργοδοτών (HUP), οι Κροατικές εταιρείες δεν μπορούν να καλύψουν τουλάχιστον 30.000 θέσεις εργασίας, κυρίως στον τουρισμό, γεγονός που οφείλεται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι οι νέοι Κροάτες που εργάζονται σε ξενοδοχεία της Αυστρίας έχουν τουλάχιστον διπλάσιες αμοιβές αυτές που θα μπορούσαν να έχουν παραμένοντας στην χώρα τους. Έτσι, η μεγαλύτερη πρόκληση στον τομέα του τουρισμού παραμένει μακράν η χρόνια έλλειψη εργαζομένων, ενώ το 2018 οι ελλείψεις στην αγορά εργασίας καλύφθηκαν με ξένους εργαζόμενους. Και με την κυβέρνηση να αγωνίζεται ακόμα να συγκρατήσει το κύμα των νεαρών Κροατών που φεύγουν με καλύτερες προοπτικές στη Δυτική Ε.Ε., θα προσπαθήσει και πάλι να προσελκύσει ξένους εργαζόμενους για να καλυφθούν τα κενά.

Στην **Κύπρο**, ο τουριστικός τομέας ήρθε αντιμέτωπος με μια μακρά περίοδο στασιμότητας, σχεδόν 15 ετών, γεγονός που έχει θέσει σε σοβαρό κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα και τη

μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της χώρας. Από την άλλη πλευρά, το 2016 σημειώθηκε αύξηση της απασχόλησης κατά 16%, με την προοπτική περαιτέρω ανάπτυξης, λόγω σημαντικών επενδύσεων σε έργα, ορισμένα από τα οποία αναμένεται να ανακουφίσουν το ζήτημα της εποχικότητας, το οποίο επίσης επηρεάζει την τουριστική αγορά εργασίας και την ένταξη των νέων σε αυτήν. Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού, η συνολική συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση (συμπεριλαμβανομένων ευρύτερων επιπτώσεων από τις επενδύσεις, την αλυσίδα εφοδιασμού και των επιπτώσεων στο εισόδημα) έφτασε το εκπληκτικό ποσοστό του 22,0%! Μέχρι το 2027, ο τουρισμός αναμένεται να υποστηρίξει 108.000 θέσεις εργασίας (ή 26,5% της συνολικής απασχόλησης). Αυτό φανερώνει τον βασικό ρόλο αυτού του κλάδου στην οικονομία και, ως εκ τούτου, αποδεικνύει τη σημασία των μελλοντικών επενδύσεων, οι οποίες θα βοηθήσουν στην περαιτέρω επέκταση των ευκαιριών απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων αυτών για τους νέους στον κλάδο.

Οι εξελίξεις στον τουριστικό τομέα στην **Ελλάδα** ήταν πολύ καλύτερες αναφορικά με την υπόλοιπη οικονομία της χώρας. Για έναν τομέα που συνεισφέρει περισσότερο από 10% στο ΑΕΠ της χώρας, αξίζει να σημειωθεί το γεγονός, ότι ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της απασχόλησης μεταξύ 2008 και 2017, ήταν +0,9 %, σε σύγκριση με -2,5% για τους υπόλοιπους τομείς δραστηριότητας. Σε αντίθεση με άλλους τομείς, ο Τουρισμός κατέγραψε, στα τέλη του 2017, την υψηλότερη απασχόληση από το 2008 (400.000 θέσεις), ξεπερνώντας το προηγούμενο επίπεδο ρεκόρ των 380.000 θέσεων το 2016. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η βελτίωση που επιτεύχθηκε μετά το 2014 υπερ-αντιστάθμισε τις ζημιές κατά την περίοδο 2008-2013. Στο τέλος του 2017, ο τουρισμός αντιπροσώπευε το 10,4% της συνολικής απασχόλησης, έχοντας αυξήσει αυτό το μερίδιο από το 7,5% το 2008 και το 8,1% το 2012. Επιπλέον, ο τουρισμός φαίνεται να είναι ένας τομέας που προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης σε ομάδες των οποίων η πρόσβαση στην αγορά εργασίας θεωρείται σχετικά πιο δύσκολη, δηλαδή τους νέους και άτομα άνω των 55 ετών!

Στην **Ιταλία**, η κατάσταση της αναντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης και απαιτούμενων δεξιοτήτων είναι εμφανής σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένου του τομέα του τουρισμού και της αλυσίδας εφοδιασμού του. Ο τουριστικός τομέας μπορεί να θεωρηθεί ο κορυφαίος τομέας της οικονομίας της χώρας, ένας από τους λίγους τομείς που παρέμειναν ισχυροί και δυναμικοί ακόμη και στα χρόνια

της κρίσης. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι οι τουριστικές εταιρείες στην Ιταλία έχουν μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης, δεν είναι πάντοτε σε θέση να τις εκμεταλλεύονται πλήρως, επειδή δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν επαρκές εργατικό δυναμικό (συμπεριλαμβανομένων των νέων). Σε αυτό το πλαίσιο, αυτό που απουσιάζει στην Ιταλία είναι η παρουσία κατάλληλων εργαλείων για την αποτελεσματική κατάρτιση των νέων, για παράδειγμα στα νέα επαγγέλματα που σχετίζονται με τον τουριστικό τομέα και δεν υπάρχει επαρκής κατάρτιση σχετικά με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών, του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που απαιτούνται σήμερα για να είναι μία επιχείρηση ανταγωνιστική.

Στην **Πορτογαλία**, ο τουρισμός και οι συναφείς δραστηριότητες είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη, καθώς στη συγκεκριμένη χώρα ο τομέας αυτός είναι στρατηγικής σημασίας σε διάφορες πτυχές: ανάπτυξη, οικονομική ευημερία, επίπεδο εισοδήματος, κοινωνική ευημερία, ισότητα, ευκαιρίες, απασχόληση, νεολαία, βιωσιμότητα, στοιχεία που οδηγούν στη συνολική ευημερία της οικονομίας. Οι στρατηγικές τομείς προτεραιότητας για την ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού καθορίζονται στην εθνική «Στρατηγική για τον Τουρισμό 2027». Η κατάσταση στην αγορά εργασίας των νέων στην Πορτογαλία χαρακτηρίζεται από σχετικά χαμηλή απασχόληση (39%) και υψηλότερη ανεργία των νέων (25,4%), ενώ το ποσοστό των NEET παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της Ε.Ε., όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Το μεγαλύτερο ποσοστό των NEET στην Πορτογαλία είναι οι μακροχρόνια (36,3%) και βραχυχρόνια άνεργοι (31,4%) που μαζί αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 65% των NEET στη χώρα. Σχεδόν το 60% όλων των NEET στην Πορτογαλία έχουν εγγραφεί στις Δημόσιες Υπηρεσίες Απασχόλησης, ενώ λίγο λιγότερο από το ένα δέκατο των NEET λαμβάνουν οικονομική βοήθεια.

Στο πλαίσιο μιας συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης, η κατάσταση της αγοράς εργασίας στη **Ρουμανία** έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας των νέων στη Ρουμανία ηλικίας 15-24 ετών διατηρείται σε υψηλό επίπεδο παρά την εκτεταμένη κρίση εργατικού δυναμικού που υποδηλώνει δυσκολίες στη μετάβαση από το εκπαιδευτικό σύστημα στην αγορά εργασίας. Το τελευταίο τρίμηνο του 2019, το 16,2% των νέων στη Ρουμανία θεωρήθηκαν άνεργοι, σε σύγκριση με το εθνικό ποσοστό ανεργίας (4,2%), σύμφωνα με νέα επίσημα στοιχεία. Το 2017, το 21,4% των νέων ηλικίας 20-34 ετών ήταν εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης και το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο στην

περίπτωση των γυναικών. Ως αποτέλεσμα της επέκτασης του κλάδου μετά την ένταξη της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπήρξε επίσης μια αυξανόμενη ζήτηση εργατικού δυναμικού στον τουρισμό, στοιχεία που δείχνουν ότι η απασχόληση στον τουρισμό αυξήθηκε από 2,4% σε 2,7% της συνολικής απασχόλησης μεταξύ 2006 και 2010.

1.2. Η ευαλωτότητα των νέων στον κλάδο του τουρισμού στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες - Βασικές προκλήσεις

Ο τουρισμός είναι ένας από τους τομείς της **Βουλγαρίας** που δημιουργεί τον μεγαλύτερο αριθμό θέσεων εργασίας άμεσα ή έμμεσα στο εμπόριο, τις μεταφορές, τις επικοινωνίες, τις υπηρεσίες κλπ. Μία σημαντική πρόκληση είναι η επαρκής ανάπτυξη του προσωπικού που απασχολείται στον τομέα του τουρισμού και των προϊόντων τουριστικών υπηρεσιών. Οι χαμηλές αμοιβές στον κλάδο, οι συχνές αντικαταστάσεις του προσωπικού, η έλλειψη επενδύσεων στην εκπαίδευση του προσωπικού οδήγησαν σε προσόντων και κίνητρων και σε επιδείνωση της ποιότητας των υπηρεσιών.

Μερικοί από τους πιο κρίσιμους παράγοντες που προκαθορίζουν εάν ένα νεαρό άτομο θα βιώσει την ανεργία ή την αεργία στη Βουλγαρία συνδέεται με την έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης, προσόντων και δεξιοτήτων. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (23,2%) το 2018 στους νέους (15-24 ετών) ήταν στην ομάδα με πρωτοβάθμια και χαμηλή εκπαίδευση. Εκείνοι με κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατέγραψαν το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (22,6%) και το χαμηλότερο ποσοστό δραστηριότητας (7,9%). Συνοψίζοντας, όσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης ενός ατόμου, τόσο πιο πιθανό είναι να βρίσκεται στην ανεργία και αεργία.

Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου είναι ένας άλλος σημαντικός παράγοντας για την ανεργία των νέων. Ο μέσος αριθμός μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο ετησίως τα τελευταία 10 χρόνια είναι περίπου 26.000.

Σχεδόν το 85% είναι περιπτώσεις όπου τα παιδιά ήθελαν να εγκαταλείψουν το σχολείο ή οι γονείς τους τους ώθησαν να εγκαταλείψουν το σχολείο. Έτσι, περισσότερο από το ένα τρίτο της μέσης ανεργίας των νέων κατά τα τελευταία 10 χρόνια, περίπου 60.000, είναι πολύ πιθανό να οφείλεται σε εγκατάλειψη.

Οι αναντιστοιχίες στην αγορά εργασίας σχετίζονται επίσης στενά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Με τα συνολικά χαμηλά επίπεδα ανεργίας στη Βουλγαρία (5,2% για το 2018), υπάρχουν κενές θέσεις που δεν πληρούνται, γεγονός που οφείλεται, εν μέρει, στην ύπαρξη

θέσεων εργασίας για τις οποίες δεν μπορούν να βρεθούν κατάλληλοι υπάλληλοι όσον αφορά τα προσόντα, τις δεξιότητες, την εκπαίδευση, τη διαθεσιμότητα κλπ.

Ένα πρόβλημα συγκεκριμένα για την Βουλγαρία είναι το μεγάλο μερίδιο των μακροχρόνια άνεργων νέων με ποσοστό ανεργίας των νέων στο 5,9% . Επιπλέον, οι NEET, οι οποίοι μέχρι πρόσφατα δεν συμπεριλαμβάνονταν σε ενεργά μέτρα πολιτικής για την απασχόληση, αποτελούν ακόμη σοβαρότερη πρόκληση εξαιτίας του μεγάλου αριθμού και τα ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους στη Βουλγαρία. Έτσι, το μερίδιο των NEET στην ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών στη χώρα ήταν 18,2%, 15,3% και 15% αντίστοιχα το 2016, 2017 και 2018. Συγκριτικά, τα μέσα επίπεδα για την Ε.Ε. 28 για τα ίδια έτη ήταν αντίστοιχα 11,6%, 10,9% και 10,5%. Η συσχέτιση είναι παρόμοια με τους NEET ηλικίας 25-29 ετών στη Βουλγαρία, τα ποσοστά των οποίων ήταν 22,6% για το 2018, ενώ ο μέσος όρος για την Ε.Ε. 28 ήταν 17,1%.

Ένα χαρακτηριστικό της **Κροατίας** είναι η ζήτηση για ευέλικτη απασχόληση στον τομέα του τουρισμού και της εστίασης. Επομένως, τα ποσοστά απασχόλησης κατά τη θερινή περίοδο διαφέρουν σε σύγκριση με το υπόλοιπο του έτους κατά 3% έως 4%. Όσον αφορά την ηλικία των εργαζομένων, οι νέοι εργαζόμενοι στην αρχή της σταδιοδρομίας τους είναι πιθανότερο να απασχολούνται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Όσον αφορά το μέγεθος της εταιρείας, ο κανόνας είναι: όσο μικρότερη είναι η εταιρεία, τόσο πιθανότερο είναι να χρησιμοποιεί συμβάσεις ορισμένου χρόνου.

Ο θεσμός της μόνιμης εποχιακής απασχόλησης που πρωτοεμφανίστηκε το 2001, είναι προβληματικός από την άποψη τόσο του εργοδότη όσο και του εργαζομένου. Από τη μία πλευρά, υποχρεώνει έναν εργοδότη να προσφέρει μια εργασία σε έναν εργαζόμενο, παρόλο που δεν μπορεί να είναι σίγουρος πόσο επιτυχημένη θα είναι η επόμενη σεζόν. Από την άλλη πλευρά, οι εργαζόμενοι έχουν λιγότερα κίνητρα να αποδεχθούν μια άλλη (ίσως πιο προσοδοφόρα) προσφορά εργασίας, διότι στην περίπτωση αυτή πρέπει να επιστρέψουν τις καταβληθείσες εισφορές στον προηγούμενο εργοδότη τους. Το Αυτόνομο Συνδικάτο Τουρισμού και Υπηρεσιών (STUH) διαπραγματεύτηκε πρόσφατα μια συλλογική σύμβαση για μόνιμη εποχική απασχόληση. Μεταξύ άλλων, αυτή η σύμβαση προβλέπει: συμμετοχή του εργοδότη στην ιατρική και συνταξιοδοτική ασφάλιση των εργαζομένων, προθεσμίες για την προσφορά ανανεωμένης σύμβασης εργασίας και προϋποθέσεις ανταπόδοσης των εισφορών.

Η κατάσταση της νεολαίας στην αγορά εργασίας στην Κροατία είναι σχετικά σε μειονεκτική θέση. Τόσο το ποσοστό δραστηριότητας όσο και το ποσοστό απασχόλησης είναι χαμηλότερο από το μέσο επίπεδο άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης - 51,3% και 34,8% στην Κροατία σε σύγκριση με 56,4% και 46,5% σε επίπεδο ΕΕ. Επίσης, το ποσοστό των NEET (21,8%) και το ποσοστό ανεργίας (32,3%) στην Κροατία είναι σημαντικά υψηλότερα από τους μέσους όρους της Ε.Ε. - 15,3% και 17,5% αντίστοιχα.

Ορισμένες προκλήσεις μπορούν να εντοπιστούν στην ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας της Κροατίας και ειδικότερα στην τουριστική βιομηχανία. Πρώτα απ' όλα, υψηλό ποσοστό του πληθυσμού των NEET δεν είναι εγγεγραμμένο στις εθνικές Υπηρεσίες Απασχόλησης. Ο κύριος λόγος για αυτήν την κατάσταση είναι ότι, όταν δεν καταφέρνουν να βρουν την κατάλληλη δουλειά μέσα σε λίγους μήνες μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους, λόγω της σκληρής οικονομικής κατάστασης, πολλοί από τους NEET αναγκάζονται να εργαστούν χωρίς ασφάλιση ή/και σε θέσεις εργασίας για τις οποίες έχουν πολύ περισσότερα προσόντα. Οι περισσότεροι νέοι εργάζονται χωρίς καμία σύμβαση εργασίας. Ο τουριστικός τομέας προσφέρει κυρίως χαμηλής ειδίκευσης θέσεις εργασίας και απασχολεί νέους που αφού ενταχθούν σε αυτόν δυσκολεύονται να βρουν διέξοδο από αυτήν την γκρίζα οικονομία. Μετά τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας το 2013 και 2014, οι οποίες αύξησαν την ευελιξία της αγοράς εργασίας, σημειώθηκε αύξηση των προσωρινών συμβάσεων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στους νέους: για αυτούς ηλικίας 15-29 ετών, το 47,1% των συμβάσεων το 2015 ήταν προσωρινές, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ (32,2%) για την ίδια ηλικιακή ομάδα.

Οι NEETs έχουν ανάμικτες απόψεις για τον ξενοδοχειακό τομέα του τουρισμού. Ορισμένοι έχουν αρνητικές απόψεις για τον κλάδο επειδή δεν το θεωρούν «σοβαρό» τομέα. Με το «σοβαρό» εννοούν εκείνο τον κλάδο που προσφέρει θέσεις εργασίας υψηλών αμοιβών σε εργαζόμενους υψηλής ειδίκευσης. Οι εργοδότες στον ξενοδοχειακό κλάδο απαιτούν/αναζητούν εμπειρία, δεξιότητες επικοινωνίας και θετική στάση, αλλά χωρίς να προσφέρουν εκπαίδευση κατά την εργασία. Για το λόγο αυτό, οι νέοι, ειδικά οι NEET, είναι απρόθυμοι να συνεχίσουν την καριέρα τους στον τουρισμό. Οι εργοδότες που έχουν σαφείς πολιτικές σχετικά με την αναβάθμιση των εργαζομένων τους ευνοούν την προαγωγή νέων εργαζομένων. Ωστόσο, οι νέοι υπάλληλοι πιστεύουν ότι δεν υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να προαχθούν, επομένως οι φιλοδοξίες σταδιοδρομίας τους στρέφονται αλλού.

Συνολικά, η κατάσταση στην αγορά εργασίας των νέων στην **Κύπρο** βελτιώνεται, με το ποσοστό ανεργίας των νέων να μειώνεται ιδιαίτερα. Εντούτοις, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις, με την ανεργία των νέων και τα ποσοστά των NEET να υπερβαίνουν τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό των NEET μειώνεται αλλά παραμένει υψηλό. Το 2015 ανήλθε στο 15,2% (για την ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών) σε σύγκριση με το 17% το 2014, έναντι του μέσου όρου 12% στην ΕΕ. Το Υπουργείο Εργασίας έχει ξεκινήσει προσπάθειες εντοπισμού και προσέγγισης μη εγγεγραμμένων άνεργων νέων και NEET σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ) και οργανώσεις νέων. Οι παράγοντες που συμβάλλουν στην κατάσταση των NEET περιλαμβάνουν την έλλειψη θέσεων εργασίας για πτυχιούχους πανεπιστημίου (δύο στους πέντε πτυχιούχους εργάζονται σε θέσεις εργασίας κατώτερων των προσόντων τους), χαμηλή εγγραφή στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση και πιθανώς αδήλωτη εργασία. Οι αρχές προσπαθούν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση μέσω στοχοθετημένης συμβουλευτικής στα σχολεία και προγράμματα επιχειρηματικότητας νέων.

Από την άλλη πλευρά, η αναντιστοιχία δεξιοτήτων αποτελεί πρόκληση για την Κύπρο και τα ποσοστά απασχόλησης ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης. Όσον αφορά την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού σε εθνικό επίπεδο το 2016, ο βαθμός στον οποίο το επίπεδο της τυπικής εκπαίδευσης των εργαζομένων αντιστοιχεί στις απαιτήσεις της τρέχουσας κύριας εργασίας τους, το 41,8% των εργαζομένων ηλικίας 15-34 ετών δήλωσαν ότι το επίπεδο της τυπικής τους εκπαίδευσης αντιστοιχεί στις απαιτήσεις της τρέχουσας κύριας εργασίας τους, ενώ το 22,1% δήλωσε ότι το εκπαιδευτικό τους επίπεδο δεν αντιστοιχεί καθόλου στις απαιτήσεις της τρέχουσας κύριας εργασίας τους.

Επιπλέον, η συμμετοχή στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EEK) στην Κύπρο είναι σχετικά χαμηλή, ακόμη και κάτω από τον μέσο όρο της Ε.Ε., παρά τις ευνοϊκές προοπτικές απασχόλησης για τους αποφοίτους EEK, επισημαίνοντας πιθανές δυνατότητες αύξησης της καταλληλότητας και της ελκυστικότητας των συστημάτων EEK. Στην πραγματικότητα, ένας κρίσιμος παράγοντας που λαμβάνει υπόψη την αναπτυσσόμενη τουριστική βιομηχανία αναφέρεται στην έλλειψη ειδικευμένων εργαζομένων. Το ποσοστό των μαθητών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3) στην EEK στην Κύπρο αυξήθηκε ελαφρά το 2015 στο 15,6%, αλλά παραμένει πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (47,3%). Τα επίπεδα συμμετοχής αναμένεται να αυξηθούν τα επόμενα χρόνια με τη

δημιουργία νέων τεχνικών σχολών. Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων ΕΕΚ έχει αυξηθεί κατά 17,1% από το 2014 και ανέρχεται στο 72%, το οποίο εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (75%), αλλά ελαφρώς πάνω από το συνολικό ποσοστό απασχόλησης για την Κύπρο (71%). Τα μέτρα για τη διασφάλιση της καταλληλότητας δεξιοτήτων στον τομέα της ΕΕΚ περιλαμβάνουν την παρακολούθηση αποφοίτων σε προγράμματα τοποθέτησης στην εργασία και τη συνεργασία με τη βιομηχανία για την ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών.

Επιπλέον, η προσωρινή και μερική απασχόληση είναι οι συχνότερες μορφές μη τυπικής απασχόλησης. Για παράδειγμα, στην Κύπρο, παρατηρείται συχνά περιστασιακή ή εποχιακή απασχόληση στην τουριστική βιομηχανία (π.χ. σερβιτόροι, εργαζόμενοι σε μπαρ, μάγειρες, κλπ.). Σύμφωνα με εκθέσεις, αυτή η εποχικότητα οδηγεί περίπου 7.500 άτομα (Κύπριοι υπήκοοι) που σήμερα χαρακτηρίζονται ως άνεργοι σε κυβερνητικούς καταλόγους (στον τομέα του τουρισμού). Αυτοί οι άνθρωποι απολύθηκαν στο τέλος της τελευταίας θερινής περιόδου και έκτοτε έχουν καταχωρηθεί ως άνεργοι, περιμένοντας να επιστρέψουν στην εργασία.

Στην **Ελλάδα**, λοιπόν, το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί, τόσο για την αγορά εργασίας στο σύνολό της, όσο και ειδικά για τον τουριστικό κλάδο, είναι εάν οι νέοι άνεργοι διαθέτουν δεξιότητες που μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα και να συμβάλουν θετικά στις εταιρίες του κλάδου. Με άλλα λόγια, κατάφεραν, μέσω σπουδών, κατάρτισης ή / και εργασιακής εμπειρίας, να αποκτήσουν δεξιότητες άμεσης συνάφειας και άμεσης εφαρμογής στις τουριστικές επιχειρήσεις; Και, είναι επαρκώς προετοιμασμένοι για να παρουσιάσουν πειστικά τέτοια «συγκριτικά πλεονεκτήματα»; Η έλλειψη τέτοιων συγκριτικών πλεονεκτημάτων βάσει δεξιοτήτων μπορεί, φυσικά, να εξισορροπηθεί από τη χαμηλότερη αμοιβή και αυτό σίγουρα πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψιν.

Σε μια σχετικά πρόσφατη μελέτη (2014), που διεξήχθη από την εταιρία McKinsey Consulting, σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων της χώρας (ΣΕΤΕ), αρκετά από τα κύρια ευρήματα αφορούσαν μια σειρά σοβαρών αναντιστοιχιών προσφοράς-ζήτησης εργασίας, που εντοπίστηκαν από εργοδότες του τουρισμού, για έναν αριθμό επαγγελματιών που σχετίζονται με τον τουρισμό και μία σειρά αναντιστοιχιών δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού. Συγκεκριμένα:

- ❖ Η απασχόληση στον τουριστικό τομέα αναμενόταν να συνεχίσει να αυξάνεται, τόσο στις υπάρχουσες όσο και στις νέες τουριστικές επιχειρήσεις.
- ❖ Οι ευκαιρίες απασχόλησης θα συνεχίσουν να σχετίζονται με το εποχιακό πρότυπο τουριστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Μεγαλύτερες μονάδες που λειτουργούν όλο το χρόνο αναμένεται να προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και τέτοιες ευκαιρίες θα είναι διαθέσιμες τόσο σε μεγάλα ξενοδοχεία όσο και σε μικρότερες τουριστικές μονάδες.
- ❖ Λόγω των σχετικά υψηλών επιπέδων ανεργίας στην οικονομία, οι τουριστικές επιχειρήσεις φαίνεται να είναι πεπεισμένες ότι, από ποσοτική άποψη, δεν θα έχουν, γενικά, προβλήματα στην ικανοποίηση των αναγκών τους για εργαζόμενους.
- ❖ Η κύρια πρόκληση, ωστόσο, φαίνεται να είναι η αντιλαμβανόμενη ανεπάρκεια της εργασιακής εμπειρίας και των κατάλληλων δεξιοτήτων αυτών των ατόμων που εξετάζονται για πρόσληψη.
- ❖ Η ζήτηση αναμένεται να είναι υψηλότερη σε ό,τι ορίζεται ως «βασικές θέσεις εργασίας» σε τουριστικές επιχειρήσεις (δηλαδή σερβιτόροι, προσωπικό ρεσεψιόν, μάγειρες, καμαριέρες ξενοδοχείων και υπάλληλοι σε μπαρ). Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της μελέτης, τέτοιες ανάγκες αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 70% των συνολικών μελλοντικών αναγκών σε προσωπικό.
- ❖ Όσον αφορά τα «κενά σε δεξιότητες», αυτά είναι πιο έντονα και επηρεάζουν όλους τους «βασικούς» τύπους θέσεων εργασίας, στους ακόλουθους τομείς: εργασιακή εμπειρία, επαγγελματικές δεξιότητες, όπως γλωσσικές δεξιότητες και μια σειρά «ήπιων δεξιοτήτων», όπως: ακεραιότητα, αξιοπιστία, υπευθυνότητα, διαχείριση ομάδας.

Όσον αφορά τις προοπτικές των νέων στην αγορά εργασίας, θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα μιας άλλης μελέτης (ιδιαίτερα, διότι η μελέτη εξετάζει επίσης τη συγκεκριμένη περίπτωση των NEET). Σε γενικές γραμμές, η μελέτη διαπίστωσε ότι οι νέοι στην Ελλάδα ορίζουν τις ατομικές τους συνθήκες ως «δύσκολες και αφόρητες». Σύμφωνα με αυτή τη μελέτη, ένας στους τρεις νέους στην Ελλάδα και το μισό ποσοστό από τους NEET της χώρας, αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες στην καθημερινή του ζωή, στοιχείο που σε συνδυασμό με άλλα ερευνητικά αποτελέσματα, καταδεικνύει τον ισχυρό ψυχολογικό αντίκτυπο της περιθωριοποίησης των νέων και της αποξένωσής τους τόσο από την αγορά

εργασίας όσο και από την εκπαιδευτική διαδικασία. Αναφορικά με το καθεστώς απασχόλησης και, γενικότερα, τη σχέση των νέων (συμπεριλαμβανομένων των NEET) με την απασχόληση, τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν σαφώς ότι η οικονομική κρίση συνέβαλε αποφασιστικά στην ανεργία των νέων.

Η αγορά εργασίας στην **Ιταλία** αντιμετωπίζει τέσσερις κύριες προκλήσεις, ή σε γενικές γραμμές, αυτό που πρέπει να γίνει είναι: 1) να αυξηθούν σημαντικά τα επίπεδα απασχόλησης, ιδίως των νέων και των γυναικών, 2) να μειωθεί η εισοδηματική ανισότητα και προστασία των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, ιδίως παιδιών και νέων, 3) να αυξηθεί η διαγενεακή ισότητα, λαμβάνοντας υπόψη τις δύσκολες μακροοικονομικές συνθήκες και τη δυσμενή δημογραφική διάρθρωση 4) να μειωθούν οι περιφερειακές ανισότητες μεταξύ Βόρειας και Νότιας Ιταλίας.

Στην τρέχουσα κατάσταση, υπάρχει ένα μεγάλο χάσμα μεταξύ των δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια πανεπιστημιακών μαθημάτων ή κατάρτισης και των δεξιοτήτων που απαιτούνται από εταιρείες στον τομέα του τουρισμού, το οποίο συχνά επηρεάζει αρνητικά την άμεση ένταξη των νέων στον κόσμο της εργασίας μετά το τέλος των σπουδών τους. Οι ανάγκες και τα επαγγέλματα του τουριστικού τομέα εξελίσσονται και αλλάζουν γρηγορότερα από τα μαθήματα κατάρτισης και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα πολύ συχνά η προσφορά τους δεν είναι επαρκής για να καλύψει τις νέες ανάγκες του τομέα. Στην Ιταλία, η μεγάλη δυσκολία των νέων που θα ήθελαν να μπουν στην αγορά εργασίας και συγκεκριμένα στον τουριστικό κλάδο αντικατοπτρίζεται στα κενά στις δεξιότητες και γνώσεις σχετικά με τις ΤΠΕ, το Διαδίκτυο και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.

Παρατηρείται αναποτελεσματικότητα στην παροχή κατάλληλων προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους νέους, προκειμένου να τους προσφερθούν οι δεξιότητες, οι ικανότητες και η ευελιξία που απαιτούνται για να αντιμετωπίσουν τον συνεχώς μεταβαλλόμενο τομέα του Τουρισμού και να είναι ανταγωνιστικοί. Έλλειψη απαραίτητων δεξιοτήτων, λ.χ. στις ΤΠΕ, παρατηρείται μεταξύ των νέων στην Ιταλία. Αυτές οι δεξιότητες είναι, ωστόσο, καθοριστικής σημασίας για την απασχόληση των νέων, καθώς επιτρέπουν την άμεση επικοινωνία με πιθανούς και πραγματικούς πελάτες και βελτιώνουν την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα της εξυπηρέτησης πελατών, του σχεδιασμού προϊόντων και της εμπορίας προϊόντων και υπηρεσιών. Γενικά, οι ΤΠΕ

υποστηρίζουν τον τουρισμό και αντίστροφα, εξασφαλίζοντας νέα εργαλεία και νέα κανάλια διανομής. Έτσι, η αποτυχία αντιμετώπισης των αναντιστοιχιών σε εργατικό δυναμικό και δεξιότητες θα εμπόδιζε την ανάπτυξη του τουρισμού και την απασχόληση των νέων.

Το στρατηγικό έγγραφο για τον τουρισμό για την περίοδο 2017-2027, που εκπονήθηκε από την κυβέρνηση της Πορτογαλίας, προσδιορίζει τα κρίσιμα σημεία που καθορίζουν την ανάπτυξη του τομέα. Η κατάρτιση είναι η πιο σημαντική από την άποψη της αναπτυξιακής προοπτικής για τη βιωσιμότητα του τομέα. Όντας ένας τομέας όπου η εκπαίδευση δεν ήταν προτεραιότητα, αποκαλύπτει ένα σύνολο αποτυχιών για τις οποίες απαιτούνται επαρκείς παρεμβάσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο, στατιστικά στοιχεία αποκαλύπτουν ότι το 58% του πληθυσμού που απασχολείται στον τουρισμό στην Πορτογαλία έχει βασική εκπαίδευση. Τα δεδομένα δείχνουν την ανομοιότητα στα επίπεδα προσόντων ανά περιοχή. Η εστίαση είναι ο υπο-τομέας που έχει το υψηλότερο επίπεδο βασικής κατάρτισης και το χαμηλότερο επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά δεύτερον, ο ξενοδοχειακός υπο-τομέας εμφανίζεται με υψηλό ποσοστό χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης (50%). Ο μόνος τομέας όπου εξαφανίζεται αυτή η τάση σχετίζεται με τα ταξιδιωτικά πρακτορεία. Εδώ υπάρχει μια συνολική αντιστροφή της τάσης των άλλων υπο-τομέων, όπου κυριαρχεί το επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (54%). Η μείωση του πληθυσμού που απασχολείται στον τουρισμό ήταν υψηλότερη στον υπο-τομέα της εστίασης – ο οποίος επλήγη περισσότερο τα τελευταία χρόνια. Μεταξύ 2005 και 2015, η απασχόληση στον τουρισμό παρουσίασε μέση ετήσια μείωση -0,4%, έναντι -1,2% για την οικονομία στο σύνολό της. Μεταξύ 2012-2015, χάθηκαν 12.100 θέσεις εργασίας.

Ο τουριστικός τομέας στη **Ρουμανία** αντιμετωπίζει επί του παρόντος έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού, ειδικά όταν πρόκειται για εξειδικευμένες θέσεις όπως σερβιτόροι, υπάλληλοι σε μπαρ, ζαχαροπλάστες, μάγειρες, καμαριέρες κλπ. Οι λόγοι αυτής της έλλειψης είναι οι σχετικά χαμηλοί μισθοί, οι μειωμένες ευκαιρίες σταδιοδρομίας και οι ασταθείς συνθήκες εργασίας. Αυτές οι πτυχές έχουν πολύ μεγάλο αντίκτυπο ειδικά στους αποφοίτους λυκείου και πανεπιστημίου με εξειδίκευση στον τουρισμό, εκ των οποίων μόνο έως το 20% εκτιμάται ότι θα καταλήξουν να εργάζονται στον τουριστικό τομέα στη Ρουμανία. Καθώς οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης αρχίζουν να απομακρύνονται και η κατάσταση να μοιάζει

ενθαρρυντική για τον τουρισμό της Ρουμανίας, μεταξύ των βασικών προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν επείγοντως είναι η αναδιοργάνωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την υποστήριξη ενός πιο εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού.

2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΧΩΡΕΣ

Βασικά ευρήματα του κεφαλαίου 2:

- Ορισμένα μέτρα στήριξης για την αντιμετώπιση της μειονεκτικής κατάστασης των νέων στον τομέα του τουρισμού υπάρχουν στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες. Έτσι, τα θέματα που σχετίζονται με την ένταξη των νέων στην τουριστική αγορά εργασίας καλύπτονται συνήθως, τουλάχιστον εν μέρει, από αντίστοιχες εθνικές στρατηγικές για την ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου. Αν και δεν περιορίζεται στον τουρισμό, η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία Εγγύηση για τη Νεολαία 2014-2020 είναι ένα άλλο μέσο, το οποίο αφορά την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες.
- Πρωτοβουλίες στα πεδία του επαγγελματικού προσανατολισμού, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, της διττής εκπαίδευσης και της μαθητείας, των πρωτοβουλιών δια βίου μάθησης, της εφαρμογής ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, της αντιστοίχισης και της πιστοποίησης δεξιοτήτων, της παροχής ευκαιριών χρηματοδότησης, της ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας και της παραγωγής αξιόπιστων στατιστικών για τους NEETs, συγκαταλέγονται μεταξύ των μέτρων που εφαρμόζονται στις διάφορες χώρες.
- Στη 2^η ενότητα του κεφαλαίου, παρουσιάζονται οι τιμές δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς σε διακρατικό επίπεδο, οι οποίες χρησιμεύουν στην επιβεβαίωση των στόχων του NESET και στη συνέχεια σε αξιόπιστες εκτιμήσεις σχετικά με την πρόοδο του έργου και τα αντίστοιχα επιτεύγματα.
- Οι τιμές δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς υπολογίζονται με βάση τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο των εθνικών εκθέσεων «Οι Νέοι στον Τουρισμό - Υφιστάμενη κατάσταση και προκλήσεις», οι οποίες υλοποιήθηκαν από τους εταίρους του NESET. Ένας αριθμός προσαρμογών πραγματοποιήθηκε βάσει των διαθέσιμων στοιχείων από τις επίσημες στατιστικές βάσεις δεδομένων (π.χ. Eurostat), έτσι ώστε οι αριθμοί που παρέχονται να είναι συνεπείς όσον αφορά τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εξαγωγή τους σε εθνικό επίπεδο.

- Όσον αφορά το επίπεδο των τιμών δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς, όπως παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο 2, μπορεί να συναχθεί ότι, εάν επιτευχθούν, οι στόχοι που τέθηκαν από το έργο NESET έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν σημαντικά στη βελτίωση της κατάστασης των νέων στην αγορά εργασίας (συμπεριλαμβανομένης της τουριστικής βιομηχανίας) στις συμμετέχουσες χώρες του έργου.

2.1. Υφιστάμενα μέτρα στήριξης για την αντιμετώπιση της μειονεκτικής κατάστασης των νέων στον τουριστικό τομέα στις συμμετέχουσες στο έργο χώρες

Τα ζητήματα που σχετίζονται με την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας του τουρισμού στη **Βουλγαρία** αντιμετωπίζονται κυρίως στην Εθνική Στρατηγική για την Βιώσιμη Ανάπτυξη του Τουρισμού στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας για την περίοδο 2014-2030 (Υπουργείο Τουρισμού, 2017). Προκειμένου να ανταποκριθεί επαρκώς στις υπάρχουσες αναντιστοιχίες δεξιοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό και τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού, το Υπουργείο Τουρισμού έλαβε μια σειρά μέτρων, συμπεριλαμβανομένων:

1. Εκπόνηση στρατηγικής για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στον τουρισμό (από κοινού με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής):
  - ανάλυση των ανθρώπινων πόρων και των απαιτήσεων των εργοδοτών για τα προσόντα εκείνων που απασχολούνται στον τουρισμό
  - ανάλυση της εκπαιδευτικής βάσης και των προγραμμάτων σπουδών στα ιδρύματα δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του διδακτικού προσωπικού στον τομέα του τουρισμού.
2. Μελέτη πρακτικών που έχουν υιοθετηθεί στον τουρισμό σε παγκόσμιο επίπεδο για την ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και ευκαιριών για ανταλλαγή ορθών πρακτικών.
3. Χρήση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της ΕΕ για ανάπτυξη προσόντων και προσωπικού.

4. Μεσοπρόθεσμη επικοινωνιακή εκστρατεία με έμφαση στην «Κινητοποίηση των ανθρώπινων πόρων» προκειμένου να καθιερωθεί η βιομηχανία του Τουρισμού ως ένας πολλά υποσχόμενος τομέας εθνικής ανάπτυξης.
5. Δημιουργία νομικών κινήτρων για τους εργοδότες – προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα που θα τους ενθαρρύνουν να αναπτύξουν τα προσόντα των εργαζομένων στον τουρισμό.

Η υλοποίηση των δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της Στρατηγικής αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στη βιωσιμότητα της απασχόλησης και στην ενίσχυση των προσόντων των εργαζομένων στον τομέα σύμφωνα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των εργοδοτών. Ένα θετικό παράδειγμα από αυτή την άποψη είναι το Εθνικό Πρόγραμμα «Clio» που χρηματοδοτήθηκε από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής με κεφάλαια για ενεργητικές πολιτικές στην αγορά εργασίας, το οποίο ξεκίνησε το 2015 και συνεχίστηκε στα επόμενα χρόνια. Ο κύριος στόχος του προγράμματος είναι να διασφαλίσει την κατάρτιση, την επακόλουθη απασχόληση και την κοινωνική ένταξη για τους εργαζομένους, ανοίγοντας θέσεις εργασίας σε δραστηριότητες όπως η συντήρηση, η αποκατάσταση και η διάδοση σημείων που αποτελούν πολιτιστική κληρονομιά. Οι ομάδες-στόχοι στο πλαίσιο του προγράμματος είναι άνεργοι εγγεγραμμένοι στα γραφεία απασχόλησης, μακροχρόνια άνεργοι με προτεραιότητα στους άνεργους άνω των 50 ετών και άνεργοι νέοι έως 29 ετών με χαμηλή εκπαίδευση και τυπικά προσόντα. Εκτός από τη μείωση της ανεργίας και την αύξηση της απασχολησιμότητας των ανέργων, το Εθνικό Πρόγραμμα «Clio» είχε επίσης θετική επίδραση στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στους δήμους παρέχοντας ευκαιρίες για απασχόληση σε δραστηριότητες όπως οι υπηρεσίες τουριστικών οδηγών, η αποκατάσταση και γενικά η συντήρηση χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία, με τη σειρά της, οδηγεί σε βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στους δήμους και στην αύξηση της τουριστικής τους ελκυστικότητας.

Εκτός από τις παραπάνω πρωτοβουλίες, μετά από σύσταση του Συμβουλίου της Ε.Ε. σχετικά με την πρωτοβουλία Εγγύηση για τη Νεολαία το 2013, το 2014 η κυβέρνηση της Βουλγαρίας ενέκρινε το Εθνικό Σχέδιο για την Εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία 2014-2020 και μια Εθνική Συμφωνία Πλαίσιο για την εφαρμογή του. Το Εθνικό Σχέδιο και η Συμφωνία-Πλαίσιο είναι τα βασικά μέσα που καθορίζουν τη γενική πολιτική προσέγγιση και

τις ευθύνες των θεσμικών οργάνων και των κοινωνικών εταίρων στην εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία. Επιπλέον, τα ετήσια Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (NEAP) περιέχουν λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με τις ιδιαιτερότητες των συγκεκριμένων μέτρων και προγραμμάτων για την εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία στην πράξη, συμπεριλαμβανομένων των ομάδων στόχων, των υπεύθυνων φορέων, του προϋπολογισμού κλπ., για το αντίστοιχο έτος.

Το Εθνικό Σχέδιο για την Εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία 2014-2020 προβλέπει δύο τύπους μέτρων: 1) Έγκαιρη παρέμβαση και ενεργοποίηση και 2) Υποστηρικτικά μέτρα για ένταξη στην αγορά εργασίας. Ανάλογα με το προφίλ των νέων, πρέπει να προσφέρονται προτάσεις καλής ποιότητας για θέσεις εργασίας ή για κατάρτιση (κατάρτιση για απόκτηση επαγγελματικών προσόντων και βασικών δεξιοτήτων και για συνεχιζόμενη εκπαίδευση). Μπορεί επίσης μέσω του Σχεδίου να προσφέρεται επαγγελματική καθοδήγηση και συμβουλευτική σταδιοδρομίας.

Το 2014 παρουσιάστηκε ένα πρόγραμμα για τους NEET στην **Κροατία** με την ονομασία «Εγγύηση για τη Νεολαία». Ο κύριος στόχος αυτού του προγράμματος είναι να βρουν οι νέοι τη θέση εργασίας για την οποία έχουν τα προσόντα εντός τεσσάρων μηνών μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους. Το πρόγραμμα παρέχεται από τις Υπηρεσίες Απασχόλησης της Κροατίας, όπου είναι εγγεγραμμένοι οι περισσότεροι NEET στην Κροατία - σχεδόν το 75%. Το πρόγραμμα Εγγύησης για τη Νεολαία στην Κροατία παρουσιάζει πολλά ελπιδοφόρα αποτελέσματα: ωφέλησε περισσότερους από τους μισούς (54%) NEET ηλικίας 15-24 ετών το 2016 (μέσος όρος στην Ε.Ε. 42,5%) και 18 μήνες μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής του σε αυτό, το 68,3% των συμμετεχόντων είχε βρει απασχόληση .

Εξάλλου, η δημιουργία ενός δικτύου Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού (LLCG) σε όλη την Κροατία αποτελεί ένα βήμα προόδου στην επιτυχημένη εφαρμογή προγραμμάτων απασχόλησης. Τα Κέντρα αυτά παρέχουν εξατομικευμένη συμβουλευτική σταδιοδρομίας σε όλους τους πολίτες της Κροατίας. Ένας από τους κύριους στόχους τους είναι να δημιουργήσουν στοχευμένα μέτρα για τον εντοπισμό και την ενεργοποίηση των νέων NEET. Τα Κέντρα χρησιμοποιούν ένα μοντέλο που βασίζεται σε εταιρικές σχέσεις και συνεργάζονται με τους σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Μέχρι στιγμής υπάρχουν 13 Κέντρα και το σχέδιο είναι να φτάσουν τουλάχιστον τα 22 έως

το 2020. Επιπλέον, οι Υπηρεσίες Απασχόλησης της Κροατίας και το Υπουργείο Επιστημών και Παιδείας καθώς και το Υπουργείο Εργασίας και Συνταξιοδότησης έχουν υπογράψει συμφωνίες για την ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ τους. Αυτό θα επιτρέψει τον εντοπισμό και παρακολούθηση των NEET και την ανταλλαγή μεταβαλλόμενων δεδομένων σχετικά με τις επαγγελματικές φιλοδοξίες των μαθητών κατά το τελευταίο έτος σπουδών τους.

Για να αυξηθεί η συνάφεια της ΕΕΚ στην αγορά εργασίας, οι αρχές στην Κροατία ανακοίνωσαν την υιοθέτηση του Εθνικού Προγράμματος Σπουδών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, το οποίο βρίσκεται υπό εξέταση. Το εν λόγω Πρόγραμμα θα συμπληρωθεί από σχέδια για την ανάπτυξη τομεακών προγραμμάτων σπουδών, τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού δικτύου σχολών και προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας καθώς και τη δημιουργία Περιφερειακών Κέντρων ανάπτυξης Δεξιοτήτων και την προώθηση της διεθνούς κινητικότητας των εκπαιδευτικών και των μαθητών.

Μια σημαντική προϋπόθεση για οποιαδήποτε περαιτέρω δράση σχετικά με την απασχόληση των NEET είναι η αναγκαιότητα εγγραφής τους στις αρμόδιες αρχές Απασχόλησης. Η λύση σε αυτό το πρόβλημα θα μπορούσε να είναι η Συμφωνία Επιχειρηματικής Συνεργασίας για την Ανταλλαγή Δεδομένων, η οποία υπεγράφη στις 5 Νοεμβρίου 2015 μεταξύ του πρώην Υπουργείου Επιστημών και Παιδείας, του Υπουργείου Εργασίας και Συνταξιοδότησης, της Κροατικής Υπηρεσίας Απασχόλησης και του Κροατικού Ινστιτούτου Συντάξεων. Ο σκοπός της ανταλλαγής δεδομένων είναι ο προσδιορισμός του αριθμού και της δομής του πληθυσμού των NEET με σκοπό τη δημιουργία και εφαρμογή κατευθυντήριων γραμμών και μέτρων που αποσκοπούν στην επανένταξή τους στην εκπαίδευση ή την αγορά εργασίας.

Η Ένωση Εργοδοτών στον Ξενοδοχειακό Κλάδο και η Κροατική Υπηρεσία Απασχόλησης έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους και εργάζονται ενεργά για την εύρεση και εκπαίδευση των υπαλλήλων, κάτι που μπορεί να μην λύσει εντελώς το πρόβλημα για το τρέχον έτος, αλλά λένε ότι αυτό είναι μια καλή αρχή. Επιπλέον, η Κροατική Υπηρεσία Απασχόλησης και το Κροατικό Βιοτεχνικό Επιμελητήριο υπέγραψαν μία συμφωνία συνεργασίας για την εκπαίδευση των εργαζομένων για τα επαγγέλματα εστίασης. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα τονίζουν τις πρακτικές δεξιότητες και τις βασικές γνώσεις. Η Ένωση

Εργοδοτών στον Ξενοδοχειακό Κλάδο επιφορτίζεται επιπλέον με τη συλλογή δεδομένων για τις ανάγκες των ξενοδόχων. Αν και ορισμένοι εποχιακοί εργαζόμενοι επιστρέφουν στις ίδιες θέσεις εργασίας από εποχή σε εποχή, καθώς υπάρχουν νέες επενδύσεις σε τουριστικές εγκαταστάσεις, οι ανάγκες για εποχιακούς υπαλλήλους θα είναι ακόμη μεγαλύτερες από ό,τι τα προηγούμενα χρόνια. Ο στόχος είναι να εκπαιδευτούν τους ανθρώπους μέσω αποδεδειγμένων προγραμμάτων, σε όλα τα μέρη της Κροατίας, προκειμένου τα ξενοδοχεία της χώρας να έχουν τα κατάλληλα άτομα πριν την έναρξη της υψηλής τουριστικής περιόδου.

Η κυβέρνηση της Κροατίας ανακοίνωσε τη μεγαλύτερη δαπάνη των τελευταίων ετών για προγράμματα απασχόλησης που στοχεύουν στην επανεκπαίδευση ανέργων για να καλύψουν τα κενά στην αγορά εργασίας. Ο Υπουργός Εργασίας σχολίασε ότι η κυβέρνηση σκοπεύει να δαπανήσει 2,5 δισεκατομμύρια Kuna σε προγράμματα απασχόλησης φέτος. Η ειδική ομάδα-στόχος θα είναι οι NEETs. Το ποσοστό ανεργίας στην Κροατία είναι σε ιδιαιτέρως χαμηλό, κυρίως χάρη στην ακμάζουσα τουριστική βιομηχανία και τη μετανάστευση Κροατών εργαζομένων σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχουν σήμερα περίπου 134.000 άνεργοι στην Κροατία, πράγμα που σημαίνει ότι το ποσοστό ανεργίας είναι 8,6%. Ωστόσο, υπάρχει έλλειψη εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία, οπότε αυτό το νέο σχέδιο απασχόλησης θα προσφέρει κεφάλαια για την επανεκπαίδευση ανέργων για την κάλυψη θέσεων στον τουριστικό τομέα.

Η Ένωση Εργοδοτών στον Ξενοδοχειακό Κλάδο (UPUHH) είναι ο κορυφαίος επαγγελματικός σύλλογος στον ξενοδοχειακό κλάδο και επικεντρώνεται στους μακροπρόθεσμους αναπτυξιακούς στόχους στον τομέα αυτό. Ένας από τους κύριους στόχους είναι η παροχή στους υπαλλήλους της τουριστικής βιομηχανίας σήμερα, και κυρίως στους μελλοντικούς υπαλλήλους νεαρής ηλικίας, των απαραίτητων επαγγελματικών προκλήσεων για την είσοδό τους στον κλάδο, δημιουργώντας παγκόσμια ανταγωνιστικά πρότυπα και παρέχοντας ευκαιρίες επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

Αναφορικά με τις ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό, είναι πολύ σημαντικό να ευθυγραμμιστεί το εκπαιδευτικό σύστημα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για αυτό είναι μεγάλος. Συνειδητοποιώντας τη σημασία των εργατικού δυναμικού υψηλής ποιότητας που είναι απαραίτητο για τη λειτουργία

ολόκληρου του τομέα, το Υπουργείο Τουρισμού προωθεί ενεργά τα τουριστικά επαγγέλματα μεταξύ των νέων - μέσω μεταξύ άλλων διαφόρων μορφών οικονομικής υποστήριξης - χορηγώντας υποτροφίες σε φοιτητές που εκπαιδεύονται σε τουριστικά επαγγέλματα. Επίσης, προκειμένου να παρέχει εργαζομένους υψηλής ποιότητας μακροπρόθεσμα στον τουρισμό, το Υπουργείο Τουρισμού εργάζεται για την καθιέρωση των Περιφερειακών Κέντρων ανάπτυξης Δεξιοτήτων για την εστίαση και τον τουρισμό που θα προσφέρουν τις απαραίτητες επαγγελματικές γνώσεων και δεξιότητες για επανεκπαίδευση των NEET και την απόκτηση νέων προσόντων. Στόχος τους είναι ο εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης στον ξενοδοχειακό υπό-κλάδο και τον τουρισμό σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και η αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης με σκοπό την αύξηση της απασχολησιμότητας των νέων καθώς και την παροχή ευκαιριών για περαιτέρω εκπαίδευση. Τα κέντρα θα είναι σε στενή συνεργασία με εργοδότες στον ξενοδοχειακό υπό-κλάδο και τον τουρισμό προκειμένου να δημιουργήσουν ένα σύστημα ποιοτικής πρακτικής άσκησης στην εργασία και θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις δραστηριότητες για την προώθηση του απασχόλησης στον τουρισμό. Στην Κροατία θα δημιουργηθούν μεταξύ πέντε και επτά τέτοια Κέντρα σε όλη τη χώρα, τα οποία θα χρηματοδοτηθούν από τα κονδύλια της Ε.Ε. με συνολική διάθεση 35 εκατομμυρίων ευρώ.

Τα στοιχεία της αγοράς εργασίας δείχνουν ότι η **Κύπρος** αντιμετωπίζει τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές προκλήσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης στην απασχόληση των νέων. Οι κυβερνητικές πολιτικές και τα θεσμικά όργανα μπορούν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στη μείωση του αντίκτυπου της οικονομικής ύφεσης στην αγορά εργασίας και στη διευκόλυνση της μετάβασης των νέων σε αξιοπρεπή εργασία. Οι πρωτοβουλίες βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη για την προώθηση της ανάπτυξης του τουριστικού κλάδου που, μαζί με τα μέτρα για την πράσινη ανάπτυξη της οικονομίας, θεωρούνται ότι αποτελούν έναν από τους βασικούς μοχλούς ανάπτυξης και απασχόλησης, ειδικά για τη νεότερη γενιά.

Η Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (ΑνΑΔ), αναγνωρίζοντας τη σημασία και τη συμβολή του τομέα της φιλοξενίας και της εστίασης στην Κυπριακή οικονομία, καθώς και τις σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας, ετοίμασε μια σχετική Πρωτοβουλία για τη στήριξή του. Αυτή η Πρωτοβουλία βασίζεται σε τρεις πυλώνες δράσεων: α) Ποιοτική Κατάρτιση Προσωπικού, β) Στελέχωση του Τομέα με κατάλληλο προσωπικό, χρησιμοποιώντας το Εταιρικό Σχέδιο Εργαζομένων με Πτυχιούχους Ανώτατης Εκπαίδευσης,

το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μακροχρόνια Ανέργων σε Επιχειρήσεις / Οργανισμούς και τα Προγράμματα Εκπαίδευσης Ανέργων, γ) Απόκτηση επαγγελματικών προσόντων, χρησιμοποιώντας το Σύστημα Επαγγελματικών Προσόντων (EWS).

Μια άλλη πρωτοβουλία σε ισχύ είναι τα «Προγράμματα κατάρτισης ανέργων, δικαιούχους ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στον κλάδο της φιλοξενίας και τη Βιομηχανία Τροφίμων». Στόχος των προγραμμάτων είναι η εκπαίδευση ανέργων για να αποκτήσουν, εμπλουτίσουν ή/και αναβαθμίσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους στις παραπάνω εξειδικεύσεις, με σκοπό την ένταξη / επανένταξή τους στην απασχόληση. Επιπλέον, τα προγράμματα στοχεύουν στην πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων των ανέργων βάσει του σχετικού Προτύπου Επαγγελματικών Προσόντων.

Όσον αφορά τις προσπάθειες του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, αυτές στοχεύουν να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας στην Κύπρο και να αναληφθούν μέτρα πολιτικής για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την πρόληψη ή τον περιορισμό των απολύσεων και τη διευκόλυνση της ένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις πιο ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των νέων. Πιο συγκεκριμένα, τα μέτρα που ελήφθησαν για την ελαχιστοποίηση της ανεργίας των νέων στην Κύπρο, λαμβάνοντας υπόψη τον τουριστικό κλάδο, ήταν τα ακόλουθα:

- ❖ Τοποθέτηση στην εργασία και κατάρτιση νέων ανέργων απόφοιτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, βάσει ενός υφιστάμενου συστήματος που εφαρμόζεται σε συνεχή βάση, το οποίο έχει τροποποιηθεί ώστε να ανταποκρίνεται στην τρέχουσα κατάσταση της αγοράς εργασίας και έχει αναγνωριστεί ως βέλτιστη πρακτική.
- ❖ Έχουν ληφθεί επίσης μέτρα για την αντιμετώπιση αναντιστοιχιών δεξιοτήτων στον τομέα της ΕΕΚ, αλλά παραμένουν συγκεκριμένες προκλήσεις. Πραγματοποιείται παρακολούθηση των αποφοίτων και προγραμματίζονται ενημερωτικές εκστρατείες για τη μείωση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων. Ωστόσο, αυτά τα μέτρα είναι ανεπαρκή δεδομένης της κλίμακας της πρόκλησης. Σύμφωνα με την Έρευνα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (CVTS) του 2015, οι περισσότερες κυπριακές εταιρείες έχουν ανάγκες σε δεξιότητες εξυπηρέτησης πελατών και ομαδικής εργασίας.

- ❖ Έχουν ληφθεί διορθωτικά μέτρα για να διασφαλιστεί ότι τα άτομα χαμηλών προσόντων αναβαθμίζουν τις δεξιότητές τους και αποκτούν νέα. Σύμφωνα με τη Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με τις διαδρομές αναβάθμισης, τα μέτρα για την ενίσχυση του συστήματος μάθησης ενηλίκων περιλαμβάνουν: (i) την έναρξη ενός συστήματος πιστοποίησης για την άτυπη και μη τυπική μάθηση (ii) ανάπτυξη πρόσθετων επαγγελματικών προτύπων και (iii) ενίσχυση της ικανότητας των επαγγελματικών σχολών και των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας.

Το εκτιμώμενο ποσοστό των NEET κάτω των 25 ετών που εγγράφηκε στην Εγγύηση για τη Νεολαία ήταν 19% και το 44% των εγγεγραμμένων περίμενε μια προσφορά εργασίας για περισσότερο από 4 μήνες. Σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας, το Υπουργείο Παιδείας ξεκίνησε ένα πρόγραμμα προσέγγισης των NEET για να τους παρέχει εξατομικευμένη καθοδήγηση. Ωστόσο, οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης πρέπει να οργανωθούν καλύτερα εάν θέλουν να εκπληρώσουν τον ενισχυμένο ρόλο τους.

Η προώθηση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για τον τουρισμό θεωρείται εδώ και πολλά χρόνια ως κορυφαία προτεραιότητα σε όλα τα Αναπτυξιακά Σχέδια που έχουν σχεδιαστεί και υλοποιηθεί στην **Ελλάδα**. Τέτοια σχέδια (εθνικά ή / και περιφερειακά) είναι προσβάσιμα σε όλους τους τύπους οργανισμών (δημόσιους και ιδιωτικούς) που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο κλάδο - δηλαδή μεμονωμένοι πάροχοι κατάρτισης, τουριστικές επιχειρήσεις - με τους Εργοδοτικούς Φορείς και τους πιστοποιημένους παρόχους κατάρτισης να αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μερίδιο των πόρων που διατίθενται σε τέτοια προγράμματα. Οι ευκαιρίες χρηματοδότησης δημοσιεύονται εντατικά, ενώ η ανταπόκριση των επιλέξιμων οργανισμών, ο αριθμός των αιτήσεων χρηματοδότησης που υποβλήθηκαν και το ποσοστό έγκρισης τέτοιων αιτήσεων είναι αρκετά υψηλό. Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί ότι η «ανάπτυξη δεξιοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό» και η «διευκόλυνση της ένταξης των νέων στην αγορά εργασίας» είναι συνήθως μεταξύ των στόχων αυτών των προγραμματιστών.

Παράλληλα με την εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης, υπάρχει ένα ολόκληρο εκπαιδευτικό «σύστημα» σχετικό με τον τουρισμό, δομημένο σε διάφορα επίπεδα (αρχική κατάρτιση, δευτεροβάθμια και μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τεχνικές σχολές, τριτοβάθμια εκπαίδευση). Λειτουργεί με διάφορες μορφές και μέσω διαφόρων

τύπων οργανισμών (δηλ. Το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Τουρισμού, ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού - ΟΑΕΔ, οι Εργοδοτικοί Σύλλογοι, οι Ιδιωτικοί Πάροχοι κ.λπ.). Αυτή η πολυεπίπεδη δομή του «συστήματος», το γεγονός ότι η θεωρητική εκπαίδευση δεν συνοδεύεται πάντα από μαθητεία αλλά και το περιεχόμενο της συχνά αλληλεπικαλυπτόμενης εκπαίδευσης που προσφέρεται σε διαφορετικά επίπεδα, δεν συμβάλλει στη συνολική αποτελεσματικότητα! Επιπλέον, το γεγονός ότι η ζήτηση για εκπαιδευμένο προσωπικό συνδέεται στενά με το «εποχιακό πρότυπο» της τουριστικής δραστηριότητας, οδηγεί σε: (α) αποθάρρυνση των νέων να εγγραφούν σε προγράμματα κατάρτισης που οδηγούν σε εποχιακή μόνο - και συνήθως χαμηλά αμειβόμενη - απασχόληση, (β) ζήτηση έκτακτου προσωπικού κυρίως λόγω της ανάγκης των τουριστικών επιχειρήσεων να καλύψουν τις διακυμάνσεις της εποχιακής δραστηριότητας, γ) απουσία κινήτρων για ανάπτυξη καινοτόμου εκπαιδευτικού περιεχομένου και εργαλείων, ενσωματώνοντας αντικείμενα που οδηγούν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που σχετίζονται με μη παραδοσιακούς τύπους τουρισμού (π.χ. τουριστικό μάρκετινγκ, συνεδριακός τουρισμός κλπ).

Όλες αυτές οι διαρθρωτικές και οργανωτικές πτυχές επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του «συστήματος» στην αντιμετώπιση της ευαλωτότητας της απασχόλησης των νέων. Η εύρεση εργασίας σε τουριστική επιχείρηση κατά τη διάρκεια της περιόδου αιχμής μπορεί να είναι σχετικά εύκολη, τουλάχιστον για όσους νέους αναζητούν προσωρινή απασχόληση. Οι συχνές παύσεις, ωστόσο, στο καθεστώς απασχόλησής τους δεν συμβάλλουν στη βιώσιμη ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Υποστηρίζεται, ότι οι προσπάθειες του κλάδου για την ανάπτυξη προτύπων στον τουρισμό που σχετίζονται με επιχειρήσεις που λειτουργούν για μεγαλύτερες περιόδους κατά τη διάρκεια του έτους και διατηρούν τους υπαλλήλους τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μπορεί να συμβάλει στην βιώσιμη ένταξη των νέων στον κλάδο. Κάτι τέτοιο μπορεί επίσης να ενθαρρύνει, τόσο τους εργοδότες όσο και τους εργαζομένους, να «επενδύσουν» σε διαδικασίες «ενίσχυσης δεξιοτήτων» και «διαφοροποίησης δεξιοτήτων», ωφελώντας τη συνολική ανταγωνιστικότητα, σε προσωπικό, επιχειρηματικό και τομεακό επίπεδο.

Στην Ιταλία, η εκπαίδευση και η αγορά εργασίας είναι δύο βασικοί τομείς μειονεκτημάτων, οι οποίοι συμβάλλουν σημαντικά στη γενική κατάσταση των νέων και στον κίνδυνο αποκλεισμού τους από την αγορά εργασίας. Μεταξύ των πολλών μέτρων που

εφαρμόστηκαν, συμπεριλαμβανομένων αυτών που σχετίζονται ειδικά με τον τουρισμό, είναι:

1. Συμβουλευτικές υπηρεσίες από τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, όπου συχνά παρέχεται στους καταρτιζόμενους αξιολόγηση των ικανοτήτων, των κινήτρων, της αυτοεκτίμησής τους κλπ.
2. Παιδαγωγικές δραστηριότητες: σε ορισμένα σχολεία υπάρχει τουλάχιστον ένας καθηγητής που ενεργεί ως παιδαγωγός.
3. Εναλλαγή εκπαίδευσης με εργασία (διττή κατάρτιση): τα σχολεία επαγγελματικής κατάρτισης διοργανώνουν μαθητείες και πρακτική άσκηση σε εταιρείες για τους μαθητές τους, στους οποίους ανατίθενται συγκεκριμένα έργα – projects.
4. Τα Εργαστήρια που στοχεύουν στην υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας (LARSA - Laboratori per il recupero e lo sviluppo degli apprendimenti) χρηματοδοτούνται σε περιφερειακό επίπεδο και υλοποιούνται από κοινού με σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αποσκοπούν σε κάθετη και οριζόντια μετάβαση (από το σχολείο στην εργασία, από το σχολείο σε σχολείο).

Ξεκινώντας από τις κύριες διεθνείς συστάσεις για την προώθηση του τουρισμού και την ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης στην Ιταλία, που χαρακτηρίζεται ουσιαστικά από μια πληθώρα δημόσιων πολιτικών που δεν είναι πολύ συστηματικές και εφαρμόζονται μόνο εν μέρει, μπορεί να σημειωθεί ότι, ενώ η Ιταλία έχει ακολουθήσει τη σωστή κατεύθυνση, εξακολουθεί να έχει μακρύ δρόμο μπροστά της για να δημιουργήσει μια σωστή εθνική στρατηγική. Με το Σχέδιο Στρατηγικής για τον Τουρισμό 2017-2022, η κυβέρνηση έχει θέσει κατευθυντήριες γραμμές που περιγράφουν την ανάπτυξη του κλάδου τα επόμενα χρόνια. Το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα για την προώθηση της τεχνολογικής και οργανωτικής καινοτομίας, την ενίσχυση των δεξιοτήτων, την ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών, καθώς και τη βιώσιμη και μακροχρόνια χρήση της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα κύρια εργαλεία για την εφαρμογή αυτής της επιλογής είναι τα ακόλουθα:

α) Συμφωνία εταιρικής σχέσης 2014-2020, συμπεριλαμβανομένων διάφορων επιχειρησιακών προγραμμάτων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, β) Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα της Κατανάλωσης των Δημόσιων Αρχών, γ) Εθνικό σχέδιο για Βιώσιμη Παραγωγή και Κατανάλωση, δ) Στρατηγικό Σχέδιο για την Καινοτομία και την Έρευνα στον Τομέα της Αγροδιατροφής και της Δασοκομίας, ε)

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης για τον τουρισμό στην Ιταλία, στ) Εθνικό Σχέδιο Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, ζ) Σχέδιο για την Προώθηση προϊόντων με Εθνική προέλευση (Made in Italy), η) Μπόνους Τέχνης, θ) Χρηματοδότηση για την ανάπτυξη, ι) Σχέδιο για την Μεταποίηση, ια) Στρατηγική για τη βιο-οικονομία, ιβ) Εθνική Στρατηγική για την Ενέργεια, ιγ) Προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, ιδ) Κατάλογος Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων.

Ο τουρισμός, ως στρατηγικός τομέας για την **Πορτογαλία**, βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των δημόσιων φορέων, σκοπός των οποίων είναι η προώθηση της βιωσιμότητας του τομέα μέσω των δημόσιων ή / και ιδιωτικών οργανισμών. Παρά την ικανότητα του τουρισμού να παράγει περισσότερα έσοδα, περισσότερες θέσεις εργασίας και όλο και περισσότερη δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και σε όλες τις περιοχές, είναι απαραίτητο ένα σύνολο μέτρων για την προώθηση της διαρκούς ανάπτυξης του τομέα, το οποίο μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω εστίασης σε δυναμικούς παράγοντες ανταγωνιστικότητας. Αυτός είναι ένας στρατηγικός άξονας και βασίζεται σε δύο κρίσιμους τομείς για τη διασφάλιση των επιπέδων διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Η καινοτομία, η επιχειρηματικότητα και η ενδυνάμωση αναγνωρίζονται ως πυλώνες της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Οι άνθρωποι, οι τεχνολογίες και η τεχνογνωσία είναι η κινητήρια δύναμη πίσω από την ανάπτυξη ενός όλο και περισσότερο ανταγωνιστικού διεθνοποιημένου τομέα όπως ο τουρισμός. Η αύξηση του δυναμικού των ανθρώπων μέσω κατάρτισης για τη βελτίωση του εισοδήματος και της ευημερίας των ανθρώπων που εργάζονται σε αυτόν τον τομέα είναι μια πρόκληση για την οποία η κυβέρνηση δεσμεύεται να εφαρμόσει ένα σύνολο δράσεων για την επίτευξή του.

Λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις που προσδιορίστηκαν παραπάνω, πολλά έργα βρίσκονται σε εξέλιξη, με δύο στρατηγικούς άξονες για τη βιωσιμότητα του τουριστικού τομέα στην Πορτογαλία: α) ενθάρρυνση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό και β) αναβάθμιση των προσόντων και των δεξιοτήτων. Οι ενεργητικές πολιτικές χρειάζονται έναν μετασχηματισμό που προωθεί μια κουλτούρα ανάληψης ρίσκου, αξία, ανταμοιβές, προσπάθεια, όραμα και καινοτομία. Η μείωση της γραφειοκρατίας είναι ένα από τα πρώτα βήματα για να προωθηθεί η ανάληψη από φυσικά και νομικά πρόσωπα πρωτοβουλιών στον Τουρισμό. Η κατανόηση του τρόπου ενσωμάτωσης όλων των παραγόντων, για μια κοινή πρόκληση (ανταγωνιστικότητα), απαιτεί τη μείωση της παθητικότητας των υπαλλήλων. Η συμμετοχή όλων, αποτελεί τη βάση για την ενεργό

συμμετοχή των «αποκλεισμένων» φορέων και μπορεί να λειτουργήσει ως κινητήριο μοχλός για τη διαδικασία βελτίωσης που στοχεύεται να επιτευχθεί στον τομέα. Οι άνθρωποι, η τεχνολογία και το όραμα είναι οι βασικοί φορείς για την ενδυνάμωση αυτού του σημαντικού τομέα της Πορτογαλικής οικονομίας.

Το Empreende Já - Δίκτυο Αντίληψης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (EJÁ) δημιουργήθηκε και ρυθμίστηκε με το ψήφισμα του Συμβουλίου Υπουργών αρ. 104/2013, της 31ης Δεκεμβρίου, το οποίο ενέκρινε το Εθνικό Σχέδιο για την Εφαρμογή της Εγγύησης για τη Νεολαία (PNI-GJ). Το Διάταγμα αρ. 308/2015, της 25ης Σεπτεμβρίου και του κανονισμού αριθ. 467-A / 2017 της 25ης Αυγούστου αφορά την υποστήριξη του μέτρου «Ενίσχυση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό».

Σύμφωνα με τη «Στρατηγική για τον Τουρισμό 2017-2027», το IEFP διαθέτει ένα πρόγραμμα για την υποστήριξη των NEET το οποίο ορίζεται στο πλαίσιο του προγράμματος EJÁ. Οι στόχοι του περιλαμβάνουν:

- ❖ Να προωθήσει μια επιχειρηματική κουλτούρα με επίκεντρο τη δημιουργικότητα και την καινοτομία υποστηρίζοντας την ανάπτυξη έργων που στοχεύουν στην ίδρυση εταιρειών ή φορέων κοινωνικής οικονομίας
- ❖ Να υποστηρίξει την ανάπτυξη δεξιοτήτων των NEET μέσω της κατάρτισης, αυξάνοντας τα επίπεδα απασχολησιμότητάς τους
- ❖ Να υποστηρίξει τη σύσταση εταιρειών ή φορέων κοινωνικής οικονομίας
- ❖ Να υποστηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας από και για NEET.

Το EJÁ ορίζει δύο τύπους δράσεων: ΔΡΑΣΗ 1: Υποστήριξη στην ανάπτυξη έργων για τη δημιουργία εταιρειών και φορέων κοινωνικής οικονομίας (βάσει ιδεών ή μέσω ιδεών που διατίθενται στο Δίκτυο Ανάπτυξης Επιχειρήσεων) και ΔΡΑΣΗ 2: Υποστήριξη για τη βιωσιμότητα των φορέων και των θέσεων εργασίας (που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του EJÁ και που προέκυψαν από τα έργα που αναπτύχθηκαν στη Δράση 1 του προγράμματος).

Άλλη υποστήριξη διατίθεται, επίσης, μέσω του Ινστιτούτου Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης (IEFP) για φορείς που απασχολούν NEET. Όποτε δημιουργούνται θέσεις εργασίας σε εταιρείες στον τομέα του τουρισμού, προβλέπεται οικονομική ενίσχυση, η οποία σχετίζεται με τον αριθμό των δημιουργούμενων θέσεων εργασίας.

Στη **Ρουμανία**, τα μέτρα για την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης όσων αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένων των νέων, περιλαμβάνουν: α) παροχή πληροφόρησης και επαγγελματική συμβουλευτική, συμπεριλαμβανομένων αρκετών δωρεάν υπηρεσιών για άτομα που αναζητούν εργασία, β) δωρεάν διαμεσολάβηση (π.χ. διοργάνωση ημερών καριέρας), γ) Επαγγελματική κατάρτιση, δ) Αξιολόγηση και πιστοποίηση επαγγελματικών προσόντων, ε) Συμβουλευτική και τεχνική βοήθεια για τη δημιουργία επιχείρησης, στ) Ενθάρρυνση της κινητικότητας των εργαζομένων μέσω της παροχής κινήτρων μετεγκατάστασης όταν μια εργασία γίνεται αποδεκτή σε διαφορετική περιοχή από τον τόπο κατοικίας, ζ) οικονομική ενίσχυση ίση με τον κοινωνικό δείκτη αναφοράς για αποφοίτους άνω των 16 ετών εγγεγραμμένοι στην Εθνική Υπηρεσία Απασχόλησης που βρίσκουν εργασία πλήρους απασχόλησης για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών, η) οικονομική ενίσχυση (συνίσταται στην καταβολή του επιδόματος ανεργίας για όλη τη διάρκεια της περιόδου ανεργίας) για άνεργους πτυχιούχους εγγεγραμμένους στην Εθνική Υπηρεσία Απασχόλησης που βρίσκουν δουλειά για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών κατά τη διάρκεια της περιόδου ανεργίας τους.

Υπάρχουν επίσης, μέτρα για την παροχή κινήτρων στους εργοδότες για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την απασχόληση ανέργων, όπως: α) κεφάλαια που προσφέρονται στους εργοδότες για την απασχόληση αποφοίτων δευτεροβάθμιας, μετα-δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και αποφοίτων με αναπηρία, β) χρηματοδότηση για εργοδότες που απασχολούν άνεργους άνω των 45 ετών ή άνεργους που υποστηρίζουν μονογονεϊκές οικογένειες και γ) κεφάλαια για εργοδότες που απασχολούν πρώην άνεργους, οι οποίοι πρέπει να εργαστούν για άλλα πέντε χρόνια για να έχουν δικαίωμα συνταξιοδότησης.

Τα μέτρα για τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των νέων που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικής περιθωριοποίησης είναι: εξατομικευμένη συμβουλευτική, δραστηριότητες διάδοσης και ευαισθητοποίησης για την ευαισθητοποίηση των εργοδοτών σχετικά με την απασχόληση των νέων που κινδυνεύουν από κοινωνική περιθωριοποίηση και παροχή οικονομικών κινήτρων στους εργοδότες για να προσλάβουν νέους που κινδυνεύουν από κοινωνική περιθωριοποίηση. Τα μέτρα αυτά επεκτάθηκαν στους NEET και στους μακροχρόνια άνεργους.

Υπάρχει μια αλλαγή στο ποσό των οικονομικών κινήτρων που προσφέρεται στους εργοδότες για την απασχόληση των ακόλουθων: απόφοιτοι, απόφοιτοι με αναπηρία και άτομα με ειδικές ανάγκες, άνεργοι άνω των 45 ετών, μακροχρόνια άνεργοι, NEET, μονογονεϊκές οικογένειες, άνεργοι που θέλουν 5 έτη για φτάσουν στην ηλικία συνταξιοδότησης ή εναλλακτικά, έχουν 5 χρόνια πριν από τη συνταξιοδότηση. Το ποσό είναι 900 RON (185 EUR) για 12 μήνες υπό την προϋπόθεση ότι ο υπάλληλος που προσλαμβάνεται θα εργαστεί για τουλάχιστον 18 μήνες. Μετά την έκδοση της Έκτακτης Διαταγής 60 / Ιούλιος 2018, το ποσό που παρέχεται στους εργοδότες αυξάνεται σε 2.250 RON (464 ευρώ). Από το 2018, οι άνεργοι μπορούν να λαμβάνουν επίδομα ανεργίας ακόμη και αν έχουν εισόδημα από άλλες επιλέξιμες δραστηριότητες, εφόσον αυτό παραμένει κάτω τον εθνικό δείκτη αναφοράς (500 RON / 103 EUR).

Ένα πρόγραμμα απασχόλησης για νέους ηλικίας 16-26 ετών που κινδυνεύουν από κοινωνική περιθωριοποίηση δημιουργήθηκε για να αυξήσει το επίπεδο απασχόλησης διαφόρων κατηγοριών νέων: νέοι με αναπηρία, νέοι χωρίς οικογένεια ή των οποίων η οικογένεια δεν μπορεί να τους υποστηρίξει, νέοι με ανήλικα τέκνα, νέοι φυλακισμένοι / πρώην κρατούμενοι και νέοι που είναι θύματα εμπορίας. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω της παροχής εξατομικευμένης συμβουλευτικής και οικονομικών κινήτρων στους εργοδότες. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι ενώ το ποσό που διατίθεται σε ενεργητικά μέτρα έχει αυξηθεί με την πάροδο του χρόνου, η κατανομή σε αυτό το πρόγραμμα μειώθηκε κατά 22% μεταξύ του 2016 και του 2017. Το πρώτο τρίμηνο του 2018, το πρόγραμμα ανέρχεται σε 1.539.556 RON (317.528 ευρώ) .

2.2. Δείκτες αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς στις συμμετέχουσες χώρες - τιμές και ερμηνεία

Παρακάτω, αναφέρονται συγκεκριμένες τιμές δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς (όπως ορίστηκαν στην πρόταση του έργου) σε διακρατικό επίπεδο, οι οποίες χρησιμεύουν στην επιβεβαίωση των στόχων του NESET και στη συνέχεια να πραγματοποιούνται αξιόπιστες εκτιμήσεις σχετικά με την πρόοδο του έργου και τα αντίστοιχα αποτελέσματα. Οι τιμές των δεικτών αυτών ορίζονται στον παρακάτω πίνακα με βάση τα δεδομένα που διατίθενται σε διαθέσιμες στο κοινό πηγές και εκτιμήσεις των ερευνητών που εκπόνησαν τις Εθνικές Εκθέσεις, των οποίων η σύνθεση αποτελεί την παρούσα έκθεση.

Οι βασικές τιμές των παραπάνω δεικτών αποτελεσμάτων υπολογίζονται με βάση τις πληροφορίες που αναφέρονται Εθνικές Εκθέσεις «Οι Νέοι στην τουριστική βιομηχανία – Υφιστάμενη Κατάσταση και Προκλήσεις», που εκπονήθηκαν από τους εταίρους του NESET. Ορισμένες προσαρμογές πραγματοποιήθηκαν με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα επίσημων στοιχείων (π.χ. Eurostat), έτσι ώστε οι αριθμοί που αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα να είναι συνεπείς όσον αφορά τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εξαγωγή τους σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες.

Πίνακας 1. Τιμές δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς - συγκεντρωτικές τιμές για τις συμμετέχουσες στο έργο χώρες

Αποτέλεσμα	Δείκτες	Μονάδα μέτρησης	Τιμή περιόδου αναφοράς	Έτος περιόδου αναφοράς
Βελτιωμένη εργασιακή κατάσταση των NEETs/ομάδα στόχου	Αριθμός των NEET/ομάδα στόχου που αναζητούν ενεργά εργασία	Αριθμός	533 127	2018
	Αριθμός των NEET/ομάδα στόχου στην διαδικασία έναρξης επιχείρησης	Αριθμός	161 823	2018
Αυξημένη συμμετοχή στην εκπαίδευση και κατάρτιση πρώην NEETs/ομάδα στόχου	Αριθμός των NEET/ομάδα στόχου εγγεγραμμένοι σε εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της πρακτικής άσκησης	Αριθμός	11 832	2018
	Αριθμός των NEET/ομάδα στόχου σε μαθητεία ή/και προγράμματα κινητικότητας	Αριθμός	15 321	2018
Καινοτόμες προσεγγίσεις για τη μείωση της νεανικής ανεργίας που έχουν αναπτυχθεί ή εφαρμοστεί	Αριθμός νέων προσεγγίσεων, μεθόδων και πρακτικών που έχουν αναπτυχθεί, εφαρμοστεί πιλοτικά ή εφαρμοστεί	Αριθμός μεμονωμένων προσεγγίσεων/ μεθόδων/ πρακτικών	33	2018
	Αριθμός νέων υπηρεσιών που στοχεύουν νέους άνεργους που έχουν δημιουργηθεί, ενισχυθεί ή εφαρμοστεί	Αριθμός μεμονωμένων υπηρεσιών	31	2018
	Αριθμός ωφελουμένων των παρεχόμενων υπηρεσιών	Αριθμός	97 620	2018
Αυξημένη διακρατική συνεργασία σε θέματα αγοράς εργασίας	Αριθμός επιλέξιμων φορέων από τις Δωρήτριες Χώρες που συμμετέχουν σε διακρατικά έργα συνεργασίας	Αριθμός	502	2018
	Αριθμός επιλέξιμων φορέων από τις χώρες μέλη της ΕΕ που συμμετέχουν σε διακρατικά έργα συνεργασίας	Αριθμός	1 687	2018

Όσον αφορά το επίπεδο των δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς, όπως παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα, μπορεί να συναχθεί ότι, εάν επιτευχθούν οι στόχοι

που τέθηκαν από το έργο NESET, έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν σημαντικά στη βελτίωση της κατάσταση των νέων στην αγορά εργασίας (συμπεριλαμβανομένης της τουριστικής βιομηχανίας) στις συμμετέχουσες χώρες στο έργο.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Παρέχοντας μια επισκόπηση της κατάστασης και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι νέοι στον τουριστικό κλάδο στις συμμετέχουσες χώρες του NESET, που σχετίζονται με τις υπάρχουσες αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και τις ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό, υπογραμμίζοντας την ανάγκη στοχοθετημένης υποστήριξης για την ενδυνάμωση των νέων και την κοινωνική ένταξη στον τουρισμό και συλλέγοντας συγκεκριμένες τιμές δεικτών αποτελεσμάτων περιόδου αναφοράς σε διακρατικό επίπεδο, η παρούσα συνθετική έκθεση αποτελεί μια καλή βάση για τις επερχόμενες δραστηριότητες στο πλαίσιο του έργου NESET.

Το ερευνητικό στάδιο του έργου επιτρέπει την περαιτέρω ανάλυση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι νέοι στην αγορά εργασίας του τουρισμού, οι οποίες σχετίζονται με αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και ικανοτήτων και ελλείψεις σε εργατικό δυναμικού μέσω της διεξαγωγής ερευνών στους νέους και τους εργοδότες στον τουρισμό και τον εντοπισμό καλών πρακτικών στον τομέα της βιώσιμης ένταξης των νέων στην τουριστική βιομηχανία ως μέρος του Πακέτου Εργασίας 3. Όλα τα αποτελέσματα της χαρτογράφησης δεξιοτήτων που πραγματοποιήθηκαν στις συμμετέχουσες χώρες θα χρησιμεύσουν για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών πόρων με στόχο τη βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων, της απασχολησιμότητας και των επιχειρηματικών προοπτικών των νέων στον τουρισμό στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 4.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- Ayres, R. (2000). Tourism as a passport to development in small states: reflections on Cyprus", International Journal of Social Economics, Vol. 27 Issue: 2, pp.114-133.
- Butković, H. (2017). U potrazi za primjerima najbolje prakse radi smanjenja nezaposlenost mladih u Hrvatkoj. Dostupno na: <http://polocro28.irmo.hr/wp-content/uploads/2017/09/POLO-Policy-PaperU-POTRAZI-ZA-PRIMJERIMA-NAJBOLJE-PRAKSE-RADI-SMANJENJA-NEZAPOSLENOSTI-MLADIH-UHRVATSKOJ-.pdf>
- Célio Oliveira (2016). Tema em Análise: Jovens no mercado de trabalho – Módulo ad hoc de 2016 do Inquérito ao Emprego . Lisboa: Instituto Nacional de Estatística
- CIM. (2017, Oct 26). Cyprus Tourism: Industry Performance, Challenges and Opportunities for Future Expansion. Retrieved from <https://cima.ac.cy/bulletin-details/business-bulletin/tourist-industry>
- Clerides, S., & Pashourtidou, N. (2007). Tourism in Cyprus: recent trends and lessons from the tourist satisfaction survey. Cyprus Economic Policy Review, 1(2), 51-72.
- Climate Change Post. (2019, May 27th). Tourism Cyprus: Tourism in numbers – Europe. Retrieved from <https://www.climatechangepost.com/cyprus/tourism/>
- Council of Ministers (2016). 2020: National Reform Programme, updated 2016 (in Bulgarian), retrieved from: <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=762>
- CYSTAT. (2016, Dec. 1). Labour Force Survey Ad-Hoc Module Results: Young people on the Labour Market, Cyprus, 1-4.
- Dalakoura, M. (IED), 2019, *The General Approach of the term NEETs in Greece*, <https://ied.eu/project-updates/estrategia-turismo-2027.pdf> (assessado em 29/05/2019)
- EUROFOUND (2012 and 2016), *Exploring the diversity of NEETs*, www.eurofound.europa.eu

EUROFOUND (2012), *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

Eurofound (2016), *Exploring the diversity of NEETs*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Eurofound (2017) *Reactivate: Employment opportunities for economically inactive people*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

European Commission (2018a), *Post-Programme Surveillance Report. Cyprus, Autumn 2018*, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, European Economy, Institutional Paper 092/2018, European Commission, Brussels.

European Commission. (2018b, May). *Youth Guarantee country by country Cyprus 2018*, European Commission, Brussels

European Commission. (2018c, Oct.). *Education and Training Monitor 2018 – Country analysis: Cyprus*, 50-59.

European Commission. (2019a, Feb. 27). *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Country Report Cyprus 2019; Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances*, European Commission, Brussels.

European Commission. (2019b, May). *Labour market information: Cyprus - National Level*, European Commission, Brussels.

EUROSTAT News Release 170/2018, od 31.10.2018.: Euro area unemployment at 8.1%

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9350663/3-31102018-BP-EN.pdf/64eda794-2c0a-434e-952fded23f894d48>

EUROSTAT, consulted in August 2018,

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_neet_a&lang=en.

Hazou, E. (2018, March 27). *Shortage of qualified workers holding back tourism industry*, Cyprus Mail.

HRDA. (2019). *Training Programs, Cyprus*. <http://www.hrda.org.cy/el/katartisi/ola-ta-sxedia>

[http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Statistics on young people neither in employment nor in education or training 3](http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training_3)

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=hr> 4 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1304&from=en>

<http://fintp.ijf.hr/upload/files/ftp/2014/2/vuksic.pdf>

<http://romaniatourism.com/government.html>

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/631050/IPOL_STU\(2018\)631050_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/631050/IPOL_STU(2018)631050_EN.pdf)

<http://www.gzm.hr/wp-content/uploads/2014/11/Plan-implementacije-Garancije-za-mlade-za-razdoblje-od-2019.-do-2020.-godine.pdf>

<http://www.informagiovaniroma.it/lavoro-e-impresa/approfondimenti/professioni/le-professioni-del-turismo>

http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/2017/Raport_incluziune_Ro_2016.pdf

http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/2017/Raport_incluziune_Ro_2016.pdf

<http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/transparenta/statistici/buletin-statistic/5124>

<http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/transparenta/statistici/buletin-statistic/5042>

<http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/transparenta/statistici/buletin-statistic/5124>

<http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/transparenta/statistici/buletin-statistic/5124>

<https://eja.juventude.gov.pt/>

<https://hrportugal.pt/falta-mao-de-obra-qualificada-no-sector-do-turismo/> (assessado em 28/05/2019)

<https://intranet.federalberghi.it/pubblicazioni/Pub/Osservatorio%20sul%20mercato%20del%20lavoro%20nel%20settore%20turismo%20->

[%20VIII%20Rapporto/osservatorio%20mercato%20del%20lavoro%20-%20VIII%20rapporto.pdf](#)

https://mint.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//Tourism_development_strategy_2020.pdf

https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/EU%20fondovi/HR_PA_FINAL_ADOPTED_30_10_2014.pdf

https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/croatia-mismatch-priority-occupations

https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/italy-mismatch-priority-occupations

https://www.eizg.hr/UserDocsImages/projekti/neet_studija.PDF

<https://www.ft.com/content/49ebe172-3c0e-11e9-b72b-2c7f526ca5d0>

<https://www.giornaledellepmi.it/istruzione-e-skill-mismatch-perche-in-italia-sbagliamo-le-scelte-di-formazione/>

<https://www.ilsole24ore.com/art/impresa-e-territori/2019-01-31/istat-tasso-disoccupazione-103percento-ma-i-giovani-e-319percento--100711.shtml?uuid=AFH1BkD>

<https://www.informazione senzafiltro.it/luca-battistini-lo-skill-mismatch-delle-imprese-turistiche/>

<https://www.irmo.hr/wp-content/uploads/2016/09/The-book-Nonstandard-work-in-Croatia.pdf>

<https://www.romania2019.eu/organizer/ministry-for-tourism/>

https://www.unive.it/pag/fileadmin/user_upload/extra/CISET/documenti/Quaderni_2015_-_02.pdf

<https://www.upuhh.hr/en/about-us>

Innovative Tourism Advisors. (2017, March 23). Cyprus Tourism Strategy Final Report, Document No. 27, Barcelona, March 2017, 1-907.

Koutsampelas, C. (2018). Non-standard employment in Cyprus: Trends and policy responses. Cyprus Economic Policy Review, 12(1), 41-58.

KPMG. (August 2015). Cyprus Tourism Market Report: A summary of the significant factors and major drivers of tourism in Cyprus, Second Edition, 1-16. Retrieved from https://www.cyprusprofile.com/wp-content/uploads/2018/04/Cyprus_Tourism_Market_Report_AUGUST_2015.pdf

Levačić, D. (2015). Kriza i nejednakost na tržištu rada: Rezultati mjere Stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Zagreb: Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju.

McKinsey (2015) *Portugal Choises for the future*.

Υπουργείο Παιδείας (2015), *NNN Project- Ανάλυση αναγκών για την Ελλάδα*

Ministry of Finance. (2018, April). Labour Market, Cyprus, 1-9.

Ministry of Labour and Social Insurance. (2012). “The Integration of Young People in the Labour Market”, MedNet seminar, European Programme «Youth in Action», Cyprus.

Ministry of Labour and Social Insurance. (2014, Dec. 11). National Action Plan for Employment in Cyprus (2014-2017), Republic of Cyprus, 1-82.

Ministry of Labour and Social Justice (2017), Note on the implementation of the 2017 programme for youth at risk of social marginalisation and in particular on the IV quarter:

Ministry of Labour and Social Justice (2018) Report on social inclusion in Romania 2016

Ministry of Labour and Social Justice (2018) Report on social inclusion in Romania 2016:

Ministry of Labour and Social Justice Note on the implementation of the 2018 programme for youth at risk of social marginalisation in the first and second terms of 2018:

Ministry of Labour and Social Justice, (2017), Note on the implementation of the 2017 programme for youth at risk of social marginalization and in particular on the IV quarter:

Ministry of Labour and Social Justice, (2018), Note on the implementation of the 2018 programme for youth at risk of social marginalisation and in particular on the IV term:

Ministry of Labour and Social Justice, (2018), Report on social inclusion in Romania 2016:

http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/2017/Raport_incluziune_Ro_2016.pdf.

Ministry of Labour and Social Policy (2015). National Employment Action Plan 2016, retrieved from:

https://www.mlsp.government.bg/ckfinder/userfiles/files/politiki/zaetost/nacionalni%20planove%20za%20deistvie%20po%20zaetostta/NEAP_2016.pdf

Ministry of Tourism (2017). National Strategy for Sustainable Development of Tourism in the Republic of Bulgaria, 2014-2030 (in Bulgarian), retrieved from:

http://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/documents/2018-01/nsurtb_2014-2030.pdf

National Statistical Institute (2019). Employment and Unemployment – Annual Data (in Bulgaria), retrieved from:

https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/publications/ZB_2018.pdf

Osservatorio sul Mercato del lavoro nel turismo – VIII rapporto: <https://www.fipe.it/media-pubblicazioni/pubblicazioni-ed-editoriali/item/4989-osservatorio-sul-mercato-del-lavoro-nel-turismo.html>

Πανδής, Π. & Ζάγκος, Κ. (2013). Κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των NEETs: Ξ περίπτωση της Ελλάδας. Στο Ν. Παπαδάκης, *Absents' Barometer: Οι NEETs (Νέοι Εκτός Εκπαίδευσης, Απασχόλησης ή Κατάρτισης) στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σιδέρης, σ. 109- 120.

Παπαδάκης, Ν. (2013). Οι NEETs στην Ευρώπη: Συγκλίσεις και αποκλίσεις, στο Ν. Παπαδάκης, *Absents' Barometer Οι NEETs (Νέοι Εκτός Εκπαίδευσης, Απασχόλησης ή Κατάρτισης) στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σιδέρης, σ. 15- 75.

Potočnik, D. i Spajić Vrkaš, V. (2017). Mladi u Hrvatskoj: Sudjelovanje na tržištu rada i prostorna mobilnost . U Ilišin, V. i V. Spajić Vrkaš (ur.). *Generacija osujećenih. Mladi u*

Hrvatskoj na početku 21. Stoljeća. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 143-184.

Presidency Unit for Administrative Reform. (2018, April). Europe 2020: Cyprus National Reform Programme 2018, Cyprus, 1-62.

ΣΕΤΕ: <https://sete.gr/el/statistica-vivliothiki/vivliothiki/>, διάφορες μελέτες και εκθέσεις

Spasova, L. et al. (2016). Strategies to improve labour market integration of young people: Analysing linkages between horizontal and vertical policy coordination – Country Report Bulgaria, retrieved from: https://negotiate-research.eu/files/2018/06/D8.2_Bulgaria_National_report.pdf

Swain, R. (2019, March). Work in Cyprus. Retrieved from <https://www.prospects.ac.uk/jobs-and-work-experience/working-abroad/work-in-cyprus>

The Social an Employment Situation in Italy. Policy Department, Economic and scientific policy, 2014.
http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/518757/IPOL-EMPL_NT%282014%29518757_EN.pdf

TORRES, S. (2013). Tema em análise: os jovens no mercado de trabalho – indicadores de medida em confronto. Estatísticas do Emprego – 3º trimestre de 2013. Lisboa: Instituto Nacional de Estatística.

TORRES, S., LIMA, F. (2014). Tema em análise: dinâmica e caracterização dos jovens não empregados que não estão em educação ou formação (NEEF) em Portugal. Estatísticas do Emprego – 3º trimestre de 2014. Lisboa: Instituto Nacional de Estatística.

UNICEF (2015). Assessment of the Situation and Analysis of the Profiles of Adolescents and Young People Not in Employment, Education, or Training (NEETS) (in Bulgarian)

www.garantiajovem.pt

www.iefp.pt

www.opj.pt - Police Brief 2014

NESET: Οι Νέοι στον κλάδο του Τουρισμού – Υφιστάμενη κατάσταση και προκλήσεις στις συμμετέχουσες χώρες, Συνθετική έκθεση

---

www.salm-project.com - Projeto SALM - Promoção do emprego jovem, competências e mercado de trabalho

ΙΝΣΕΤΕ: www.insete.gr, διάφορες μελέτες και εκθέσεις